

Digitalna pismenost

Opisniki temeljne zmožnosti

»Morda se zdi, da so trenutno na primer umetna inteligenca, navidezna resničnost, domači roboti sicer nekaj zanimivega, vendar nam nedosegljivega in ta trenutek v tem ne vidimo prave dodane vrednosti; vendar se področje izredno hitro razvija in pojutrišnjem bo vse to postalo nekaj navadnega.«

Gregor Sepaher, učitelj

»Računalniško znanje se nam zdi dandanes povsem samoumeven del izobrazbe, celo splošne razgledanosti, vendar so šle starejše generacije skozi izobraževalne programe, ki niso zajemali informacijsko-komunikacijske tehnologije oziroma so bili računalniški programi, s katerimi so se izobraževale in z njimi delale, povsem drugačni kot danes. Če se niso srečevale s programi iz okolja Windows, so jim ti tako rekoč neznani.«

Ludvika Gjerek, učiteljica

Naslov: Digitalna pismenost

Podnaslov: Opisniki temeljne zmožnosti

Zbirka: Na poti do življenjske uspešnosti

Urednica: dr. Petra Javrh

Avtorji: dr. Petra Javrh, mag. Estera Možina, Katja Bider, Katja Kragelj, Diana Volčjak, Gregor Sepaher, Ludvika Gjerek, Helena Matavž, Patricija Rejec, Nada Babič Ivaniš, Valentina Brecelj

Strokovna in tehnična podpora: Katja Bider

Recenzent: mag. Radovan Krajnc

Oblikovanje in prelom za tisk: Larisa Hercog

Financer: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Evropski socialni sklad

Tiskana izdaja: Andragoški center Slovenije, 2018, zanj: mag. Andrej Sotošek

Založnik: Andragoški center Slovenije

E-naslov: <https://pismenost.acs.si/projekti/ess-6/gradiva/knjizice-z-opisniki/>

Jezikovni pregled: Vlasta Kunej

Naklada: 300 izvodov

.....
Kataložni zapis o publikaciji (CIP)

prpravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID=296229632

ISBN 978-961-6851-71-8 (pdf)

Vsebina

Knjižici na pot	5
O projektih	7
Metodološki okvir	8
Digitalna pismenost	10
Temeljne zmožnosti v sodobnem svetu	10
Revidirana konceptualizacija ključnih kompetenc 2018	11
Digitalna pismenost	13
Preglednici z opisniki	15
Uporaba opisnikov v praksi	29
Pripomoček za delo z udeležencem	31
Priročni slovar	37
Splošni pojmi	37
Specifični pojmi	38
Viri in literatura	41
Iz recenzije	42
Dostop do gradiva in kompletov	43

Knjižici na pot

V tej knjižici boste našli podrobnejši opis temeljne zmožnosti digitalna pismenost, ki jo razumemo tudi kot eno izmed osmih ključnih kompetenc. Digitalna pismenost je širše področje, pravzaprav jo vidimo kot nadpodročje, njen sestavni in večinski del pa je digitalna kompetenca. Poleg digitalne kompetence digitalna pismenost zajema vsaj še področje VARNE in KRITIČNE UPORABE tehnologij informacijske družbe.

Digitalna pismenost je posameznikova temeljna zmožnost, da se znajde v digitalnem svetu. Digitalno pismeni posameznik pozna in uporablja digitalne aparature in pripomočke, razume zakonitosti digitalnega socialnega okolja in se znajde v njem.

Vprašali se boste tudi, kaj je opisnik. Naslednja definicija odseva naše razumevanje opisnika, kot se je postopno razvilo v akcijskem raziskovanju, ki ga shematsko opisujemo v nadaljevanju.

Opisnik kratko opisuje del temeljne zmožnosti in jo poskuša narediti čim bolj življenjsko. Ločimo jedrne opisnike, ki izražajo samo bistvo temeljne zmožnosti, in robne opisnike, ki so podobni ali celo enaki opisnikom katere od drugih temeljnih zmožnosti.

V tej knjižici prikazujemo jedrne opisnike. Opisnik je sestavljen iz splošnega opisa in konkretne prilagoditve.

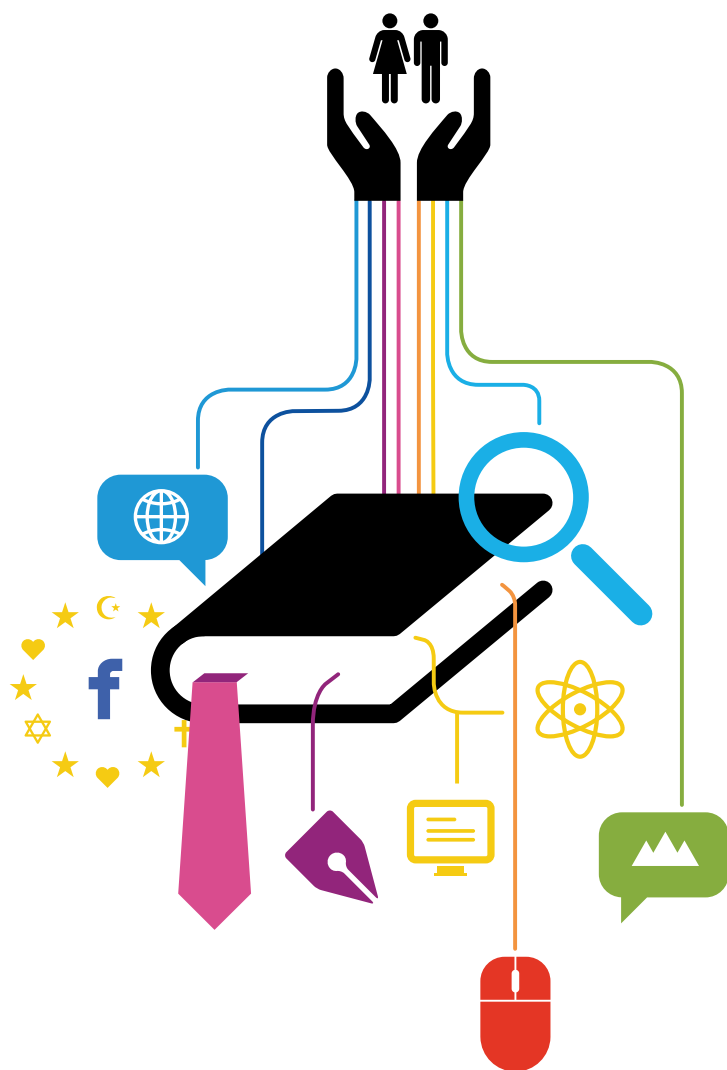
Kako in kje mogoče uporabiti je opisnike iz knjižice?

- Kot priročen pripomoček pri pripravi izvedbenega načrta.
- Za načrtovanje – snovanje vsebinskih projektov – kot orientacija pri določanju ciljev.
- Za animacijo udeležencev, da prepoznajo svojo izobraževalno potrebo.
- Za predstavitev temeljnih zmožnosti ali zmogljivosti programa zunanjim partnerjem, na primer zavodom za zaposlovanje, centrom za socialno delo, središčem za samostojno učenje, svetovalnim središčem za izobraževanje odraslih (ISIO) itn.
- Za sumativno spremljanje napredka posameznika in skupine.
- Za formativno spremljanje napredka posameznika in skupine.
- Za skupinsko in individualno spremljanje dela in učenja.
- Za delne in končno evalvacijo izobraževalnih programov.
- Za promocijo – na primer za izvajalsko organizacijo, ko pripravlja izvedbo programa izobraževanja odraslih iz ranljivih skupin in želi pokazati, kaj bodo učinki programa, in za splošno promocijo temeljnih zmožnosti.

Komu bodo najbolj koristili?

- Vsem učiteljem, da se podrobneje seznanijo s temeljno zmožnostjo digitalna pismenost.
- Vsem izobraževalcem, to pomeni tudi učiteljem v formalnem delu sistema izobraževanja.
- Odraslim udeležencem programov, da spoznajo pomen in mesto temeljne zmožnosti v vsakodnevnem življenju.

Avtorji

0 projektih

»Lastna dejavnost, ustrezen prijem in razmišljanje o problemu zares pomagajo pri pridobivanju želenega in potrebnega znanja. Pri tem se vedno znova kaže, kolikšen pomen imajo neformalne oblike izobraževanja ne samo za samo pridobivanje znanja, temveč tudi za samopodobo posameznika, njegovo motivacijo, ki pa je gibalo nadaljnjih dejavnosti.«

Valentina Breclj, učiteljica

Zbirka knjižic o temeljnih zmožnostih je del dveh zaporednih projektov Razvoj pismenosti ter ugotavljanje in priznavanje neformalno pridobljenega znanja od 2011 do 2014 in Strokovna podpora na področju pridobivanja temeljnih kompetenc 2016–2022, ki sta potekala na Andragoškem centru Slovenije. V obeh projektih smo v desetih letih nepretrgoma sistematično razvijali različna orodja za krepitev temeljnih zmožnosti in med njimi tudi knjižico, ki je pred vami.

Nastalo je več vrst gradiva, ki se vsebinsko osredotoča na posamezno temeljno zmožnost, povezuje pa ga skupni krovni naslov Na poti do življenjske uspešnosti. Knjižice z opisniki za izbrano temeljno zmožnost zaokrožajo celostno zasnovano zbirko gradiva in orodij. V praksi izobraževanja je že dobro uveljavljen priročnik z naslovom Temeljne zmožnosti odraslih, ki smo ga namenili predvsem učiteljem v izobraževanju odraslih, še posebno pa tudi tistim strokovnim delavcem, ki pri svojem delu le občasno prihajajo v stik z odraslimi. Osnovni paket smiselno dopolnjuje serija gradiva informacijsko-komunikacijske tehnologije – predvsem izobraževalni filmi o osmih temeljnih zmožnostih in zvočnica.

Vse gradivo skupaj – priročnik, izobraževalni filmi, zvočnica in knjižice z opisniki – so neke vrste »komplet prve pomoči« za vse odrasle, ki se težje prilagajajo sodobnim družbenim in ekonomskim razmeram, in njihove izobraževalce. V izhodišču je gradivo najprej namenjeno izobraževalcem, ki naj po svoji presoji posamezne dele predstavijo in dajo v uporabo odraslim, ki se želijo učiti.

Podrobneje o zasnovi knjižic z natančnejšimi informacijami o izhodiščih, metodologiji opredeljevanja opisnikov ipd. lahko preberete v uvodni Priročni knjižici, kjer so tudi praktična navodila za uporabo. Za takšno razvrstitev vsebine smo se odločili, ker smo želeli, da bi bile krajše knjižice predvsem vsakodnevno uporabne, v daljši uvodni knjižici pa je nekoliko podrobneje razložena zasnova, ki smo jo izbrali.

»Kaj novega vem, česar do zdaj zares nisem vedela? Samozavestnejša sem v komunikaciji s kolegi, nadrejenimi, zunanjimi strokovnimi sodelavci, podjetji, udeleženci glede naše vloge pri razvijanju/nastajanju nekih novih izobraževalnih produktov. Kako pomembno je, da 'stranka' vidi, da smo jo slišali, in da lahko skupaj razvijamo in načrtujemo dejavnosti, programe ... Navsezadnje s tem zboljšujemo našo kakovost in se dotaknemo pravih potreb.«

Patricija Rejec, učiteljica

Metodološki okvir

»Ustrezna podpora in spodbuda sta pomembni za vse, še toliko pomembnejši pa sta za osebe z zdravstvenimi težavami, ki jih lahko omejujejo pri poklicnem in interesnem delovanju. Zato je pomembno, da znamo poiskati in razvijati predvsem njihove potenciale in želje ter jim tudi omogočati dodatno izobraževanje.«

Valentina Breclj, učiteljica

Opisniki, prikazani v dveh preglednicah, ki sledita, so sad več kot enoletnega raziskovanja prakse, ki ga je opravila akcijska skupina. Teoretiki so zasnovali postopke, ki so celotno skupino izkušenih učiteljev praktikov in strokovnjakov vodili pri raziskovalnem vprašanju: Kaj nasičuje temeljno zmožnost digitalna pismenost? Kako lahko temeljno zmožnost digitalna pismenost opišemo in kateri so najustreznejši opisniki zanjo?

Izbrana skupina praktikov je z analizo svoje dozdajšnje prakse, konkretnega dela, ki ga trenutno opravlja, in razpravo med kolegi pripravila predloge opisnikov in področij, ki jih obsega temeljna zmožnost digitalna pismenost. Iz začetnega nabora 97 splošnih in konkretnih opisnikov za to temeljno zmožnost je raziskovalna skupina pripravila ožji nabor opisnikov v dveh preglednicah. Preglednici z opisniki sta osrednji del knjižice, ki jo pravkar berete, in sta izvirna dodana vrednost projektu ESS Strokovna podpora področju pridobivanja temeljnih kompetenc 2016–2022.

Sam proces priprave opisnikov za temeljno zmožnost digitalna pismenost je vzbudil številna strokovna vprašanja: glede področij znotraj te temeljne zmožnosti, glede ustreznosti ravni zahtevnosti, glede odnosa teh opisnikov do predpisanih

standardov v programih izobraževanja odraslih in tudi glede opredelitve temeljnih pojmov. Odgovore na tovrstna vprašanja, ki so se pojavila med akcijskim raziskovanjem, je skupina iskala s študijem literature in primerjavami ter preverjanjem v razpravah s kolegi s svojega delovnega področja pa tudi s konkretnim opazovanjem in pogovori z odraslimi, ki so jim opisniki namenjeni. Tako so opisniki hkrati, vsaj deloma, tudi delo širšega kroga praktikov, ki niso neposredno sodelovali v akcijski raziskavi. Sledila sta vzporedno preskušanje v praksi in premislek o opažanjih v raziskovalni skupini. Tako so se postopno oblikovala jasna izhodišča, na podlagi katerih je akcijska skupina opredelila, kaj pomenijo temeljni pojmi, kot so na primer opisnik in področja, ki sestavljajo temeljno zmožnost. Vse smo podrobneje opisali v [Priročni knjižici z navodili za uporabo](#).

Praktiki so v različnih fazah skupnega dela akcijske skupine temeljito spoznali in poglobili teoretske osnove temeljnih zmožnosti, še posebno digitalne pismenosti. To je akcijski skupini pomagalo pri zbiranju in odbiri nabora opisnikov. V raziskovanju je akcijska skupina poleg izzivov zapisovala tudi številne uvide. Velik izziv je bil priprava konkretnih prilagoditev opisnikov, kjer so prišli v ospredje prav dolgoletne žive izkušnje dela z odraslimi in poznavanje potreb. Preglednici opisnikov, ki sta predstavljeni v tej knjižici, sta bili pilotno preskušeni v praksi. Sprva je skupina za akcijsko raziskovanje oblikovala nabor veliko več kot 46 splošnih in 51 konkretnih opisnikov, ki ustrezno opisujejo temeljno zmožnost digitalna pismenost. Da bi kar najboljše razumeli posebnosti temeljne zmožnosti, je skupina za akcijsko raziskovanje veliko časa in truda namenila prečiščevanju prvotnega nabora in združevanju v področja. Zato da se ta temeljna zmožnost učinkovito razvija v različnih programih za odrasle, je bilo opredeljeno pet področij opisnikov (za minimalno raven štiri). Ta široko opredeljena področja so izid akcijskega raziskovanja, pri katerem se je skupina oprla tudi na podobne nacionalne in mednarodne projekte ter opredelitve temeljne zmožnosti v formalnem izobraževan-

ju in pomembne dokumente.

Konkretni predlogi, kako lahko knjižica koristi učitelju in tudi udeležencu izobraževanja, so zajeti v posebnem poglavju Uporaba opisnikov v praksi v nadaljevanju, nekoliko bolj poglobljeno razmišljanje o didaktičnih izzivih, ki jih prinaša to orodje, pa je predstavljeno v Priročni knjižici z navodili za uporabo, in sicer v poglavju Uporaba opisnikov v didaktične namene – praktični namigi.

Celotni koncept prikaza opisnikov za temeljno zmožnost digitalna pismenost je ovrednotil recenzent mag. Radovan Kranjc. Del njegovega izvirnega premisleka najdete v poglavju Iz recenzije.

Kakšne so posledice za neposredno prakso, ko se zlijeta teoretski premislek o globini in širini tehnoloških sprememb in praktično znanje z usposabljanja odraslih o računalniški pismenosti, nam najboljše opišejo učitelji sami:

»Z metodo akcijskega raziskovanja sem se srečal prvič. Prvi občutki ob gledanju 'plaže z množico kamnov', kar je bila slikovna predstava našega akcijsko-raziskovalnega dela, je bil moreč. Vendarle pa se je ob nadaljevanju mozaik sestavljal, čas ni bil več definiran, metoda več ni bila ovira. Zdaj si ne znam predstavljati, kako bi lahko to delo zastavili drugače, da bi lahko dosegli enak ali vsaj primerljiv rezultat. Prišel je trenutek, ko sem lahko sodelavca, ki se je v tujini prvič srečal s takšnim načinom dela oziroma je spoznal teoretska izhodišča akcijskega raziskovanja, pozitivno motiviral in prepričal o smotrnosti in smiselnosti. Ne glede na to da imajo v skupini ljudje različna mnenja in jih je težko usklajevati, zdaj trdim, da lahko tudi pri drugih področjih uporabim te metode dela in s tem doseganje konsenza.«

Gregor Sepaher, učitelj

»Ugotavljam, da je treba včasih stvari pustiti dolgoročno, da se dogajajo v daljšem časovnem obdobju. Temeljne zmožnosti in še posebno izsledke v tem projektu bom predstavila svojemu kolektivu, saj na šoli tudi sodelujemo pri projektu, ki se vsebinsko povezuje s temi vsebinami. Učiteljem bom predstavila vse do zdaj oblikovane knjižice in s tem povezala program osnovne šole z osmimi temeljnimi zmožnostmi oziroma s tem, kar je temeljna zmožnost na posameznem področju za odraslo osebo. Torej z vidika vprašanja, kaj so spretnosti, znanje in veščine, ki morajo odraslemu posamezniku ostati, saj jih potrebuje v vsakdanjem in poklicnem življenju. Akcijsko raziskovanje bom poskusila vnesti v delo kolektiva kot metodo raziskovanja lastne prakse učiteljev. Zdaj znam tudi precizneje formulirati poenostavljene razlage.«

Ludvika Gjerek, učiteljica

»Glede na to da pri svojem delu že uporabljam podoben način dela, posebnih posledic verjetno ne bo. Vsaj v tem trenutku ne občutim tega, morda pa bom čez čas menila drugače, ker bom s praktičnim delom bolj zaznavala spremembe, ki jih je pustilo sodelovanje v tej delovni skupini. Posebej lahko omenim le, da sem dobila potrditev, da je pri razvoju kakršnih koli dokumentov za uporabnike nujno potrebno njihovo sodelovanje, povezovanje in sodelovanje strokovnih delavcev, razprave, izmenjava mnenj in zaznavanja, pa tudi kako zelo pomembno je, da skupina zna (konstruktivno) sprejemati druga mnenja in razvijati zamisli. Bolj poznam vsebine digitalne pismenosti, njihovo uporabo in razlago nekaterih pojmov.«

Valentina Breclj, učiteljica

Digitalna pismenost

»Vse, kar potrebujemo v življenju, je na internetu.«

Doroteja, 21 let, osnovnošolska stopnja izobrazbe, udeleženka programa PUM-o

»Sodobni stereotip pravi, da mladina samo gleda v prenosne telefone, ne bere, se ne izobražuje in ne dela. Ali niso prenosni telefoni bližnjica do informacij, literature in virov zaslужka?«

Ludvika Gjerek, učiteljica

Temeljne zmožnosti v sodobnem svetu

Razvite temeljne zmožnosti zagotavljajo odraslim dovolj orodij za učinkovito spopadanje z novimi izzivi, omogočajo praktično in čustveno oporo za njihove bližnje ter so pomembne za posameznike pa tudi za skupnost in prenos izkušenj med generacijami. Ne pridobivajo se vedno z izobraževanjem. Pogosto se pridobijo s prakso in izkušnjami iz vsakodnevnega življenja.

Temeljne zmožnosti posamezniku v različnih okoliščinah omogočajo funkcionalno odzivanje in delovanje v širokem spektru različnih dejavnosti. Niso odvisne od okoliščin delovanja in so prenosljive med različnimi poklici. Odraslim omogočajo dejavno udeležbo v družbi in osebni razvoj. Spodbujajo neodvisnost in osebno učinkovitost. V sodobni večkulturni družbi so nepogrešljive za delovanje v konkretnem okolju.

»Med bolj poglobljenim pogovorom z udeležencem programa sem bila presenečena, da je zaradi tega, ker sva se samo nekoliko bolj pogovarjala o tej temi, začel premišljevali, da bi se znova naučil uporabljati računalnik, kar je razveseljivo. Na začetku pogovora je bil bolj distanciran in je najprej navedel več ovir, zakaj ne uporablja računalnika, češ da ga nima doma, da mu ne gre ipd.«

Valentina Breclj, učiteljica

Te temeljne zmožnosti so naslednje:

sporazumevanje v maternem jeziku

sporazumevanje v tujih jezikih

matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji

digitalna pismenost

učenje učenja

socialne in državljanske kompetence

samoiniciativnost in podjetnost

kulturna zavest in izražanje

Pri odločitvi, katere zmožnosti bomo upoštevali kot temeljne, smo se oprli na evropski dokument Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje – Evropski referenčni okvir, v katerem je izbranih in opredeljenih 8 temeljnih zmožnosti (oziroma ključnih kompetenc), ki jih državljani potrebujejo za svojo osebno izpolnitev, socialno vključenost, aktivno državljanstvo in zaposljivost v družbi znanja.

Revidirana konceptualizacija ključnih kompetenc 2018

Evropski referenčni okvir je bil januarja 2018 revidiran. Preoblikovala, preimenovala in tudi združila so se posamezna področja pri nekaterih ključnih kompetencah. Neposredne pretvorbe sicer niso mogoče, lahko pa primerjalno prikažemo, kako se ujemajo temeljne zmožnosti in ključne kompetence glede na prenovljeni referenčni okvir (Key competences for Lifelong Learning, 2018).

Temeljna zmožnost »sporazumevanje v maternem jeziku« se je preoblikovala v »pismenost« (angl. literacy). Poglavitni razlog je v tem, da je pri prejšnjem poimenovanju »materni jezik« prišlo do premočnega enačenja med maternim jezikom in jezikom, ki se ga učimo v šoli (jezik šolanja), pri tem je bilo zanemarjeno dejstvo, da za številne evropske otroke jezik šolanja in materni jezik nista enaka. Veliko Evropejcev živi v dvojezičnih družinah ali večjezičnih skupnostih in zanje uradni jezik države, v kateri živijo, ni nujno tudi njihov materni jezik. Novo razumevanje poudarja, da mora biti zagotovljena dobra raven pismenosti vsaj pri enem od teh jezikov (materni jezik, jezik šolanja, uradni jezik), da bi lahko zagotovili nadaljnji razvoj temeljne zmožnosti.

Sprememba je nastala tudi pri temeljni zmožnosti »sporazumevanje v tujih jezikih«. Novo poimeno-

vanje je »jezikovne zmožnosti« (angl. languages competence). Koncept tuji jezik je povzročal dvome glede tega, kaj sploh pomeni »tuje« in za koga? Prav tako s prejšnjim poimenovanjem ni bilo mogoče opisati in zajeti znakovnih jezikov. Nova opredelitev – jezikovne zmožnosti – poudari pomen učenja jezikov, kar je v temelju orodje za komunikacijo v večjezičnih skupnostih in delovnih okoljih. Osredinja se na izboljšanje jezikovnih zmožnosti, to ljudem pomaga pri sporazumevanju v mednarodnem okolju ter mobilnosti v Evropi in svetu.

Temeljna zmožnost »matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji« se je preimenovala v temeljno zmožnost »znanost, tehnologija, inženiring in matematika« (angl. science, technological, engineering and mathematical competence). Izzivi, kot so podnebne spremembe, oskrba z energijo, zdravo staranje, digitalizacija, trajnostni razvoj, so nepričakovano izrazito povečali potrebo po kompetencah v matematiki, znanosti in tehnologijah. Večji poudarek je na razumevanju znanosti kot procesu in načinu razmišljanja, ki zajema tudi novo finančno pismenost. Znanost se je tako razvila, da se le redko lahko popolnoma razlikuje od tehnologije, inženiringa ali uporabne znanosti. Današnje okolje, ki je tako bogato s tehnologijo, pričakuje od vsakega posameznika, da razume povezavo med tehnološkimi novostmi ali inženirskimi rešitvami ter njihovimi temeljnimi znanstvenimi načeli. Zato sta tehnologija in inženiring neločljivo povezana z znanostjo in matematiko.

Poimenovanje pri temeljni zmožnosti »digitalna pismenost« se sicer ni spremenilo, pomembna novost pa je, da se je koncept uskladil z razumevanjem v DigComp 2.0 (Evropski okvir digitalnih kompetenc za državljane, 2016). Posodobljeno je izrazje – opušča se izraz »informatično-komunikacijska tehnologija« in zamenjuje z ustrežnejšim »digitalne tehnologije«, ki zajema vse naprave, programsko opremo itn. Pod širši pojem digitalne tehnologije tako sodita tudi v preteklosti zelo široko uporabljana izraza računalnik in internet. Skladno z DigComp 2.0 je zmožnost razvrščena na pet področij (informacije in podatkovna pismenost, komunikacija in sodelovanje, ustvarjanje digitalnih vsebin, varnost in reševanje problemov), vendar se bo glede na hiter napredek ta razvrstitev zagotovo še spreminjala. Zelo pomemben del te temeljne zmožnosti je prepoznavanje socialnih medijev, umetne inteligence, robotov, virtualne resničnosti, varnosti in spletnega bontona.

Nekaj več sprememb se je zgodilo pri temeljni zmožnosti »učenje učenja«, ta se je namreč razširila oziroma združila in dopolnila s temeljno zmožnostjo »socialne kompetence«. Nastala je nova temeljna zmožnost »osebnostne in socialne zmožnosti ter zmožnosti učenja« (angl. personal, social and learning competence). Večina otrok, ki zdaj vstopa v osnovno šolo, bo po končanem izobraževanju najverjetneje vstopila v svet popolnoma novih področij dela, ki zdaj niti še ne obstajajo, polovica današnjih delovnih dejavnosti pa bo do leta 2055 že avtomatizirana. Prihodnje generacije bodo morale razviti močne osebnostne in socialne kompetence ter kompetence učenja, da bodo lahko uspešno krmilile v svojem zasebnem življenju in pri delu. Kreativne spretnosti in navzkrižne kompetence bodo temeljnega pomena za vzdrževanje stabilnosti in premagovanje stresa. Pri tej zmožnosti so opredeljeni trije temeljni vidiki: osebnostni kot samozavedanje, telesno in duševno dobro počutje; socialni kot medosebni odnosi in delo z drugimi; učenje s poudarkom na vseživljenjskem učenju in razvoju kariere.

Temeljna zmožnost »socialne in državljanske kompetence« se je zožila na »državljsko zmožnost« (angl. civic competence). V prejšnjem pojmovanju sta bili v eni združeni socialna in državljanska kompetenca, ki sta zajemali osebno in družbeno perspektivo. Vendar pa so bili nekateri vidiki socialne kompetence bolj povezani s prvinami, kot so opredeljene v kompetenci učenje učenja, spet drugi pa so bili bolj povezani z državljanstvom – kot poznavanje družbe in spoštovanje drugačnosti. Večletne raziskave in priporočila so že dalj časa nakazovali nujnost, da se državljanska zmožnost opredeli kot samostojna temeljna zmožnost. Evropska družba se namreč vse bolj srečuje z novimi vprašanji glede strpnosti, spoštovanja drugih, več ljudi migrira, potuje, porajajo se regionalne nestabilnosti, podnebne spremembe, število prebivalstva se večja, pojavljajo se nove oblike solidarnosti, socialne vključenosti, državljanske participacije. Pri tej temeljni zmožnosti sta tudi enako pomembna trajnost z vidika ekosistema in vloga ljudi pri odločanju ter dejavnem prispevku k razvoju v miren, vključujoč in trajnostno usmerjen svet.

Temeljna zmožnost »samoiniciativnost in podjetnost« se je preoblikovala v »podjetniško zmožnost« (angl. entrepreneurship competence). To je najbolj živa temeljna zmožnost na trgu dela, tudi za tiste, ki niso klasificirani kot »podjetniki« – kot zmožnost ustvarjanja novih poslovnih priložnosti. Iz poimenovanja je bila odstranjena samoiniciativnost, saj opisuje samo eno od naravnosti, ki so del te temeljne zmožnosti. Bistvo podjetniške kompetence pa še vedno ostaja trud, da bi zamisli uresničili in s tem ustvarili dodano vrednost. Pomemben del te kompetence je sočutno pogajanje z drugimi, skrb za ljudi in za svet, ustvarjalnost, inovativnost.

Pri temeljni zmožnosti »kulturna zavest in izražanje« pri poimenovanju ni sprememb, je pa nov poudarek na tem, da ljudje v resnici imajo glas in možnost oblikovati svoj pogled na svet in s tem tudi vpliv v okolju. Pomembno je, da posameznik lahko razvije občutek za svojo vlogo v družbi in pozitiven občutek za druge ter kulturno različnost. Enako pomembno je kreativno izražanje, zmožnost predvideti potrebe in težave in se nanje odzvati inovativno oziroma se prilagoditi nanje.

Tabela 1: Novo poimenovanje kompetenc po prenovljenem referenčnem okvirju, 2018

Temeljno zmožnost digitalna pismenost nasičuje nabor opisnikov, ki jih lahko zaobjamemo z novo digitalno pismenostjo.

sporazumevanje v maternem jeziku	pismenost
sporazumevanje v tujih jezikih	sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti
matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji	kompetence znanosti, tehnologije, inženiringa in matematike
digitalna pismenost	digitalna pismenost
učenje učenja	osebnostna, socialna zmožnost in zmožnost učenja
socialne in državljanske kompetence	državljska zmožnost
samoiniciativnost in podjetnost	podjetniška zmožnost
kulturna zavest in izražanje	kulturna zavest in izražanje

Digitalna pismenost

Digitalna pismenost obsega vrsto znanj, spretnosti in vedenj na zelo različnih ravneh, saj to temeljno zmožnost intenzivno pridobivamo in širimo v zelo hitro spreminjajoči in razvijajoči se digitalni pokrajini.

Digitalna pismenost je temeljna zmožnost posameznika, da uporablja in deluje v digitalnem svetu. Digitalna pismenost je zmožnost varne in kritične uporabe tehnologij informacijske družbe na različnih področjih: pri delu, v prostem času in za sporazumevanje z drugimi. Ključni sestavni del te zmožnosti je digitalna kompetenca.

»Ugotavljam, da je kakršna koli kompetenca, še posebno digitalna pismenost, zelo 'živa', saj se nenehno posodablja in nadgrajuje. Prav za to kompetenco je značilno, da je sestavljena iz znanja in spretnosti, a tesno povezana z nenehno uporabo v poklicnem in/ali zasebnem okolju. Kompetence so med seboj tesno povezane in lahko bi celo rekla, da jih ne moremo popolnoma ločiti, saj tako močno vplivajo ena na drugo, da se v moderni družbi že kar prepletajo. Tako so vsaj digitalna pismenost, učenje učenja in komunikacija v tujem jeziku v zelo tesni povezavi.«

Ludvika Gjerek, učiteljica

Digitalna pismenost zajema kritično in varno uporabo digitalne tehnologije pri delu, za osebne potrebe v prostem času ter pri sporazumevanju. Pri tem je temeljno računalniško znanje, kot je uporaba računalnika za iskanje, ocenjevanje, shranjevanje, proizvodnjo, predstavitev in izmenjavo informacij ter za sporazumevanje in sodelovanje v skupnih omrežjih na internetu, zgolj podlaga, ki omogoča spoznavanje drugih, hitro razvijajočih se digitalnih orodij.

»Se je treba znati vesti tudi na spletu, in to brez napake.«

Tine, 54 let, voznik s končano osnovnošolsko izobrazbo in voznik z NPK, brezposeln

Digitalna pismenost v vsakodnevem življenju pomeni, da posameznik na primer zna svojemu otroku namestiti ustrezno igrico na tablici, lepe posnetke s potovanja deliti svojim prijateljem, nima težav pri nakupovanju v e-trgovini ...

Digitalno pismen posameznik pozna in uporablja digitalne aparature in pripomočke, kot so na primer računalniki, pametni telefoni in spletna orodja, ter jih zna med seboj povezovati in posodabljeni, in sicer za svoje osebne potrebe, hkrati pa je dovolj spreten, da lahko s tem znanjem in spretnostmi brez težav opravlja svoje delo. Z uporabo digitalne tehnologije išče in upravlja najrazličnejše informacije, na več načinov komunicira in izvaja različna opravila. Obvladuje različne mobilne in računalniške aplikacije. Zna izbrati pravo pot za dosego cilja in loči med resničnim in virtualnim. Razume zakonitosti digitalnega socialnega okolja in se znajde v njem.

Digitalno pismen posameznik se posveča presoji, katere informacije so tehtnejše od drugih, in tudi kaj o sebi objavlja v svetovnem spletu. Opredeljuje se do vprašanj glede uporabe umetne inteligence, dozrajšnjega razvoja, pričakovanj in razvoja v prihodnosti ter ohranja zdrav odnos do digitalnega sveta.

»Danes sploh ne moremo več reči 'Včasih pa je bilo drugače ...', ker nobena primerjava s preteklostjo ne zdrži več. Včasih so na primer rekli: 'Če se ne boš učil, boš šel delat', danes pa velja: 'Če boš šel delat, se boš ukvarjal z industrijskimi roboti in se boš nenehno učil, kako delati z njihovimi posodobitvami.«

Ludvika Gjerek, učiteljica

Podobno opredelitev temeljne zmožnosti digitalna pismenost prinaša Evropski referenčni okvir ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje (2006). Tudi razgraditev temeljne zmožnosti, kot je prikazana v knjižici, sledi tej opredelitvi, a ni zgolj povzetek uradnih opredelitev, je tudi poglobljena refleksija temeljne zmožnosti v izobraževalni praksi, ki so jo opravili izkušeni učitelji in mentorji ter strokovnjaki, ki se raziskovalno in teoretično ukvarjajo s tem področjem. Ta refleksija je izid več kot enoletnega akcijskega raziskovanja v neposredni praksi izobraževanja odraslih in hkrati teoretskega razmisleka o posodobljenem znanju o digitalni pismenosti. Upamo, da boste izrazito povezavo s prakso v knjižici zaznali tudi vi, spoštovani bralci oziroma uporabniki knjižice in jo uporabili kot kar se da koristno orodje.

»Moja poglavitna dilema je, kakšno je sploh razumevanje pojma na primer kompetence v splošni javnosti, če izvezamo bolj izobražene oziroma tiste, ki delajo na izobraževalnem področju.«

Gregor Sepaher, učitelj

Ključna področja, ki sestavljajo temeljno zmožnost digitalna pismenost, so: digitalno okolje, informacije in komuniciranje, digitalno ustvarjanje, varnost, umetna inteligenca in robotizacija.

»Predvsem sem tudi sama poglobila znanje o digitalni pismenosti.«

Valentina Breclj, učiteljica

Preglednici z opisniki

V tem poglavju predstavljamo preglednici z opisniki za temeljno zmožnost digitalna pismenost. Opisniki pomagajo abstraktno temeljno zmožnost konkretizirati, jo narediti uporabno, predvsem pa jo »napolniti« s primeri iz vsakdanjega življenja odraslih. Vsakodnevne potrebe narekujejo seznanjanje z vedno novimi digitalnimi orodji in aplikacijami, zato je pogoj za razvito temeljno zmožnost digitalna pismenost vsaj osnovno poznavanje temeljnih informacijskih sistemov, na primer Windows, dovolj neodvisnosti, da uporabnik lahko povezuje različne tehnologije in naprave med seboj, kot na primer prenašanje fotografij iz mobilnega telefona v računalnik, uporaba e-storitev itn. Opisniki v preglednici, ki sledi, skušajo kar najbolj upoštevati takšne konkretne situacije iz vsakdanjega življenja. Tu bomo našli zelo nazorne primere, kje vse nas v sodobnem življenju spremlja temeljna zmožnost digitalna pismenost. Ob tem želimo posebej poudariti, da so to le trenutni primeri, ki se bodo z leti spreminjali, saj smo sredi zelo hitrih tehnoloških sprememb, za splošno rabo se na primer vse bolj načrtujejo pametne hiše, samovožni avtomobili in hologrami.

»Pri večini splošnih opisnikov brez hkratnega posredovanja konkretne prilagoditve opisnika ti nimajo pravega pomena za določeno osebo. Predstavo, kaj smo si pripravljavci zamislili kot splošni opisnik, razjasni šele konkreten primer. Ob ustreznih razlagi in z ustreznimi primeri, ki se vežejo na konkretne prilagoditve opisnikov, bodo tudi osebe iz ranljivih skupin razumele, kateri opisniki sestavljajo temeljno zmožnost digitalna pismenost. Vsekakor pa se moramo zavedati, da morajo biti splošni opisniki res splošni, saj lahko na primer učitelju le tako damo dovolj možnosti, da te ustrezno konkretno implementira. Na drugi strani pa so primeri dovolj splošni, da zelo različni posamezniki lahko ocenijo, kakšno znanje imajo.«

Gregor Sepaher, učitelj

Prvi stolpec preglednice vsebuje pet **Področij**, ki so zajeta v tej temeljni zmožnosti. Ta področja so: digitalno okolje, informacije in komuniciranje, digitalno ustvarjanje, varnost, umetna inteligenca in robotizacija.

»Ob nekaterih izrazih za splošni opisnik sem bil v zadregi, saj nisem takoj vedel, kaj naj bi predstavljali. To so bili predvsem trije izrazi: oblačne storitve, odprtokodni programi, umetna inteligenca. Takoj ko sem prebral konkretno prilagoditev in primer, pa sem ugotovil, da se s posameznimi aplikacijami tudi sam srečujem in jih uporabljam, a le s tistimi, ki so mi v pomoč v vsakdanjem življenju. Na primer za oblačne storitve uporabljam Google Drive ali pri odprtokodnih programih Bluetooth. Z umetno inteligenco in robotizacijo v vsakdanjem življenju pa nimam stika, zato se na to področje najslabše spoznam. Vem, da je prisotna tudi v vsakdanjem življenju, na primer kot robotska kosilnica ali daljinsko programiranje centralne kurjave.«

Jožef, 66 let, avtomehanic mojster, vodja tehničnega sektorja v avtoservisu, upokojen

Drugi stolpec, poimenovan **Splošni opisnik**, vsebuje opisnike, ki so uporabni za razvijanje temeljne zmožnosti digitalna pismenost v izobraževanju odraslih na splošno. Opisniki opisujejo temeljno zmožnost in prikazujejo, kaj je tisto, kar jo sestavlja¹. Opisniki se lahko uporabijo za načrtovanje kurikula pa tudi za njegovo spremljanje.

¹ Na tem mestu je treba poudariti, da je opredelitev obravnavane temeljne zmožnosti z opisniki v izhodišču določena s konsenzom praktikov, kot so jo zagledali med izpeljevanjem različnih izobraževalnih programov za odrasle. Predvidevamo, da se bo nabor opisnikov sčasoma dopolnjeval glede na potrebe z drugimi splošnimi opisniki in konkretnimi prilagoditvami opisnika v izvedbi.

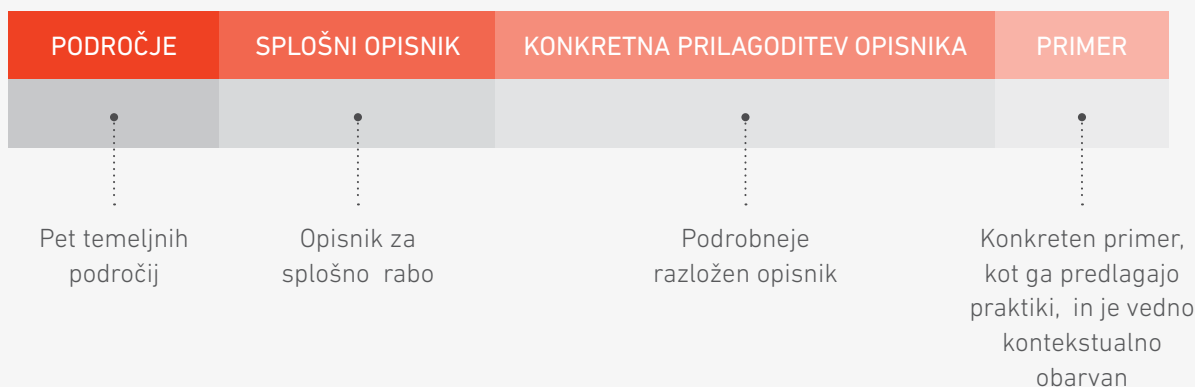
Tretji stolpec, poimenovan **Konkretna prilagoditev** opisnika v izvedbi, vsebuje nekoliko bolj razložene opisnike. Zapisani so tako, da so učiteljem, mentorjem in udeležencem v pomoč pri spremljanju razvoja temeljne zmožnosti. To niso navodila, temveč uporaben zapis, ob katerem posamezniki pridobijo prvi občutek, kaj obsega posamezno področje.

Četrty stolpec, ki se imenuje **Primer**, pa vsebuje primere iz vsakdanjega življenja oziroma situacije, v katerih posameznik lahko uresničuje, kar opisnik opiše. Pri oblikovanju tega zapisa smo razmišljali o konkretnih udeležencih, ki so se v preteklosti udeležili programov za zviševanje ravni pismenosti in programov za ranljive skupine.

»V teh preglednicah je opisano – kot temu pravijo Nemci – *'trenutno stanje tehnike'*, to je, kar trenutno potrebujemo v življenju. Če tega ne poznaš, te stanje povozi.«

Jožef, 66 let, avtomehanic mojster, vodja tehničnega sektorja v avtoservisu, upokojen

Prikaz strukture preglednic

Minimalna in optimalna raven

»Vse je odvisno od tega, komu je to (preglednice z opisniki) namenjeno, velika razlika je, ali so starejši ali mlajši, ali znajo prižgati računalnik, ali jih to zanima ...«

Agnieszki Natalii, 30 let, učiteljica angleškega jezika, brezposelna

Opisniki so pripravljene na dveh ravneh – na minimalni in optimalni ravni, in so predstavljeni v dveh ločenih preglednicah. Tako sta vzpostavljeni dve referenčni točki razvoja temeljne zmožnosti. To seveda ne pomeni, da se temeljna zmožnost razvija samo na minimalni in optimalni ravni (to sta pravzaprav samo prvi dve ravni, ki se nadgrajujeta). Ti dve ravni predstavljata zgolj izhodišče, s katerim je začrtana pot razvoja temeljne zmožnosti. Za posamezno raven so opisniki predstavljeni v ločenih preglednicah.

Minimalna raven doseganja temeljne zmožnosti pomeni skromno podlago/temelj, ki odraslemu omogoča osnovno uporabo digitalnih aparatov in pripomočkov, kot so na primer računalniki, pametni telefoni in spletna orodja za svoje delo in vsakodnevne potrebe.

Optimalna raven pomeni tako razvito zmožnost, da se odrasli ne glede na izobrazbo uspešno znajde v različnih življenjskih situacijah, ki zahtevajo temeljno zmožnost digitalna pismenost – to pomeni, da lahko opravlja zahtevnejša opravila v digitalnem okolju, išče informacije in komunicira, tudi digitalno ustvarja, pozna pasti in vprašanja varnosti na spletu, je vsaj poučen o umetni inteligenci in robotizaciji.

»To, da znaš uporabljati računalnik, telefon, tablico, je nekaj normalnega ... nekaj, kar moraš znati in moraš imeti, da lahko živiš.«

Domi, 22 let, nedokončana osnovna šola, brezposeln

»Najpomembnejše je, da zna vsak uporabljati iskalnike, zna pisati, zna uporabljati pošto, zna uporabljati telefon. Tudi moja stara mama mora to znati.«

Agnieszki Natalii, 30 let, učiteljica angleškega jezika, brezposelna

Prikaz ravni temeljne zmožnosti

PODROČJE	SPLOŠNI OPISNIK	KONKRETNA PRILAGODITEV OPISNIKA	PRIMER

PODROČJE	SPLOŠNI OPISNIK	KONKRETNA PRILAGODITEV OPISNIKA	PRIMER

Minimalna raven

Optimalna raven

2 različni ravni ene temeljne zmožnosti

Minimalna raven

»Informacije in vire najhitreje najdem na internetu, tudi berem samo na internetu.«

Doroteja, 21 let, osnovnošolska stopnja izobrazbe, udeleženka programa PUM-o

»To je res osnova za življenje v tem svetu, da zna človek kupiti računalnik ali prenosni telefon, si organizirati mape, datoteke, nekaj poiskati na spletu.«

Jožef, 66 let, avtomehanik mojster, vodja tehničnega sektorja v avtoservisu, upokojen

Prva preglednica prikazuje opisnike na **minimalni ravni**, kjer je opisan tisti temelj, ki odraslemu še omogoča »preživetje« v digitalnem svetu, in se nanaša na področje temeljne zmožnosti digitalna pismenost.

PODROČJE	SPLOŠNI OPISNIK	KONKRETNA PRILAGODITEV OPISNIKA	PRIMER
DIGITALNO OKOLJE	Poznavanje temeljnega informacijskega znanja	Pozna osnovne digitalne naprave (stacionarni in prenosni računalnik/tablica/pametni telefon), njihove komponente (disk, grafična kartica ipd.) in običajne vhodne/izhodne enote (monitor, zvočniki, tiskalnik, projektor ipd.)	Prenosni računalnik zna pripraviti za uporabo s priklopom osnovnih komponent: miške, polnilca in ključa USB.
	Poznavanje informacijskih sistemov	Pozna osnovne operacijske sisteme (Windows, Linux, Android ipd.), ki omogočajo delovanje posamezne naprave.	Pri nakupu računalnika preveri, ali ima že vgrajen ustrezen operacijski sistem (na primer Windows).
	Poznavanje digitalnega okolja	Poišče, organizira in shrani digitalne informacije (dokument, fotografija, avdio/video vsebina, PPT ipd.)	Na računalniku ustvari novo mapo, vanjo prenese vse vloge za zaposlitev, ki jih je napisal do tedaj.
	Izbira programa ali aplikacije	Izbere ustrezen računalniški program ali aplikacijo, primerno svojim potrebam/za trenutno delo.	Na mobilnem telefonu izbere aplikacijo za glasovno snemanje in posname otrokovo petje.

PODROČJE	SPLOŠNI OPISNIK	KONKRETNA PRILAGODITEV OPISNIKA	PRIMER
DIGITALNO OKOLJE	Povezovanje različnih tehnologij in naprav	Fotografije in avdio/video posnetke, ustvarjene v mobilnem telefonu, prenese v računalnik.	Digitalni fotoaparati/mobilni telefon poveže z računalnikom, na spominski kartici poišče fotografije/video posnetke, jih izbere (označi) in prenese v mapo Fotografije v računalniku. Poišče posnetek obiska živalskega vrta v računalniku ali prenosnem telefonu in ga shrani na zunanji disk.
	Uporaba e-storitev	Pozna eno ali več e-storitev in jih zna uporabljati v zasebnem življenju.	Za plačevanje položnic uporablja e-bančne storitve. Za pregled pri specialistu se prijavi prek aplikacije e-zdravje.
	Uporaba oblčnih storitev	Razume pojem oblaka in pozna najpogostejše ponudnike oblčnih storitev (na primer DropBox, Google Drive, iCloud ipd.)	Pri enem od ponudnikov si ustvari svoj račun in uspešno prenese dokument s svojim življenjepisom v oblak.
	Namestitev, posodabljanje in odstranjevanje aplikacij	Na naprave, ki jih uporablja v zasebnem življenju, namesti, posodobi in odstrani splošno dostopne aplikacije.	Svojemu otroku namesti ustrezno igrico na tablico.
	Reševanje problemov	Prepozna tehnične težave in poišče pomoč.	Ob neodzivanju računalnika (»zamrzne«) zna uporabiti upravitelja opravil z ukazom ctrl + alt + delete. Ob tehnični napaki v računalniku v spletni iskalnik (na primer Google) vpiše ključne besede in na ustrezni spletni strani poišče ustrezne rešitve oziroma poišče ustrezno pomoč za odpravo napake.

PODROČJE	SPLOŠNI OPISNIK	KONKRETNA PRILAGODITEV OPISNIKA	PRIMER
INFORMACIJE IN KOMUNICIRANJE	Iskanje informacij na svetovnem spletu na različnih napravah	<p>Poveže se s spletom in pozna/ razlikuje nekaj različnih iskalnikov, ki jih ustrezno uporablja na različnih napravah.</p> <p>V iskalnik vpiše temo, ki ga zanima, primerja zadetke in odpre najprimernejšo stran.</p>	<p>Prepozna ustrezno ikono za spletni brskalnik (Mozilla, Explorer ipd.) v računalniku, tablici, mobilnem telefonu ipd., klikne nanjo, prepozna ustrezni iskalnik (Google, Yahoo, Bing ipd.) in vpiše spletno stran(www ipd.) ali želeno temo, na primer aktualno dnevno dogajanje.</p> <p>Poišče informacije o prostih delovnih mestih – raziskovanje trga dela: pozna spletne strani in aplikacije, kjer so razpisana prosta delovna mesta (ZRSZ, Moje delo.com, aplikacija Zmoremo ipd.), in jih zna uporabljati na prenosnem telefonu in računalniku.</p>
	Preverjanje verodostojnosti informacij	Informacije preveri z uporabo dodatnih virov na spletu.	Na spletnih straneh poišče vremensko napoved nekega kraja, jo preveri na različnih spletnih straneh in glede na avtorja spletne strani oceni zanesljivost.
	Komuniciranje z uporabo digitalnih naprav	<p>V vsakdanjem življenju vsakodnevno komunicira z uporabo računalnika, tablice in pametnega telefona.</p> <p>Pozna možnosti družbenih omrežij kot možnost komunikacije, izmenjave informacij ter predstavljanja.</p>	<p>Prijatelju napiše SMS/MMS, v katerem ga povabi na rojstnodnevno zabavo.</p> <p>Z relevantnimi institucijami (ZRSZ, ZPIZ, CSD, ZZS, izvajalci zaposlitvene rehabilitacije ipd.) komunicira po e-pošti pri urejanju osebnih zadev.</p> <p>Ustvari osebni profil na enem od relevantnih družbenih omrežij (Facebook, LinkedIn ipd.), da predstavi sebe in svoje izkušnje/ znanje.</p> <p>V zaprti skupini na izbranem družbenem omrežju (Facebook, SnapChat, instagram ipd.) upravlja objave ter se s prijatelji dogovori za srečanje ob obletnici osnovne šole.</p>

PODROČJE	SPLOŠNI OPISNIK	KONKRETNA PRILAGODITEV OPISNIKA	PRIMER
INFORMACIJE IN KOMUNICIRANJE	Uporaba elektronske pošte	Komunicira (sestavi, odgovori in pošlje) po e-pošti, poslani iz računalnika/tablice/pametnega telefona, in pri tem dodaja ali izbriše naslovnike ter vstavlja priloge.	Sosedi pošlje na zasebni e-naslov povezavo (spletni naslov) do informacij o pravilnem recikliranju odpadkov in doda prilogo (fotografija). Na prejeto e-sporočilo o koncertu odgovori pošiljatelju in ga pošlje prijateljem ter po potrebi izbriše prejšnje naslovnike.
	Poznavanje net etike	Pozna osnove spletnega bontona.	V e-pošti prepozna značilnosti uradne korespondence (uporaba knjižnega jezika, ustrezni pozdravi, primerna vsebina, jasnost sporočila ipd.). Pri e-poštnem komuniciranju je vedno spoštljiv, vljuden in komunicira v skladu z net etiko.
DIGITALNO USTVARJANJE	Ustvarjanje besedil	Ustvari/odpre dokument v urejevalniku besedil, napiše besedilo, ga osnovno oblikuje in shrani.	Izbere ustrezno ikono urejevalnika besedil (na primer Word), napiše spremni dopis k življenjepisu ter ga shrani v ustrezno mapo.
	Ustvarjanje preglednic	Ustvari/odpre dokument in uporablja osnovne funkcije urejevalnika preglednic (vstavi besedilo/podatke v preglednico, jih ureja, vstavi/izbriše vrstice in stolpce ipd.).	Pripravi preglednico (na primer v Excelu) za vodenje gospodinjskega proračuna.
	Ustvarjanje predstavitev	Ustvari/odpre dokument in uporablja osnovne funkcije programa za pripravo predstavitev.	Pripravi kratko predstavitev svojega hobija – na primer priprave marelčne marmelade (na primer v PowerPointu).
	Ustvarjanje multimedijskih vsebin	Posname fotografijo, ustvari video/avdio posnetek.	Prijatelju pošlje MMS s fotografijo z izleta.

PODROČJE	SPLOŠNI OPISNIK	KONKRETNA PRILAGODITEV OPISNIKA	PRIMER
VARNOST	Varovanje naprav	Zaščiti svoje naprave in razume tveganje in grožnje v digitalnem okolju.	Z vnosom ustreznega gesla ali vzorca onemogoči drugim, da bi dostopali do njegovih podatkov na mobilnem telefonu. Preveri, ali je na digitalni napravi (računalnik/tablica/pametni telefon) nameščen protivirusni program.
	Poznavanje varnosti na spletu	Pozna načine za varovanje osebnih podatkov in zasebnosti ter zna prepoznati znake, ki kažejo na spletno prevaro.	Zaradi varovanja osebnih podatkov, ki jih pošilja po e-medijih (e-pošta, FB, klepetalnice, Twitter ipd.) ne objavlja fotografij o zasebnem življenju, na primer svojih otrok, osebne številke mobilnega telefona ipd. Uporablja različna varnostna gesla in redno preverja varnostne nastavitve.
	Varnostno kopiranje podatkov	Pozna orodja/programe za varnostno kopiranje podatkov (CD, ključ USB, zunanji disk ipd.) in ve, kako jih povezati z osnovno digitalno napravo, iz katere/v katero želi prenesti podatke.	Vstavi ključ USB v ustrezno mesto na računalniku, počaka, da ga računalnik prepozna, in na ključu poišče fotografijo s potovanja ter jo prenese v računalnik.
	Varovanje okolja	Pozna pomen in možnosti za ločevanje digitalnih naprav kot odpadkov in njihov vpliv na okolje.	Zastarel in pokvarjen prenosni telefon ustrezno loči od drugih odpadkov in ga preda podjetju za recikliranje.

Optimalna raven

»Navdušila me je oseba, ki jo v naši izobraževalni organizaciji srečujem že več let. Navdušilo me je, da je premagala ves strah pred računalnikom in na nekaterih področjih celo preseгла znanje svojega prvega učitelja. Gospa je brez izobrazbe in se je pri šestnajstih letih zaposlila v lesni industriji, po petindvajsetih letih pa izgubila službo. Pri iskanju nove zaposlitve je sama spoznala, da nujno potrebuje znanje iz računalništva in uporabe drugih digitalnih tehnologij. Iz osebe, ki je sprva čutila velik odpor do vse tehnologije, je v petih letih postala napredna uporabnica računalnika, različnih naprav, dejavna je na družbenih omrežjih, skratka postala je zelo računalniško pismena.«

Gregor Sepaher, učitelj

Druga preglednica prikazuje opisnike na zahtevnejši ali **optimalni ravni**. Optimalna raven pomeni tako razvito temeljno zmožnost, da se odrasli ne glede na izobrazbo uspešno znajde v različnih življenjskih situacijah, v katerih je potrebna digitalna pismenost.

»Na področju digitalnega ustvarjanja se lahko na optimalni ravni pojavi težava pri interpretaciji pojmov napredne funkcije, zahtevnejše preglednice ... Tu ni mišljena le interpretacija oseb iz ranljivih ciljnih skupin, opažam, da imajo s tem težave tudi učitelji in svetovalci.«

Gregor Sepaher, učitelj

PODROČJE	SPLOŠNI OPISNIK	KONKRETNA PRILAGODITEV OPISNIKA V IZVEDBI	PRIMER
DIGITALNO OKOLJE	Poznavanje temeljnega informacijskega znanja	Poleg poznavanja osnovnih digitalnih naprav in njihovih komponent pozna in uporablja tudi vire za pridobivanje digitalnih kompetenc.	Pozna plačljive in brezplačne vire za pridobivanje novega znanja, zna vključiti/uporabiti tudi svojo socialno mrežo.
	Poznavanje informacijskih sistemov	Pozna vrste operacijskih sistemov in upravlja nadgradnjo teh.	Poišče posodobitev sistema (na primer za program Windows) ter ga tudi nadgradi.
	Poznavanje digitalnega okolja	Poveže se z digitalno napravo (osebni računalnik pametni telefon, tablica ipd.) in prenese podatke.	Ogleda si posnetek kolega, ki ga je shranil v Google Drive, in ga prenese v svoj računalnik.
	Izbira programa ali aplikacije	Izbere ustrezen odprtokodni računalniški program, primeren svojim potrebam za trenutno delo.	Napiše kratko besedilo v ustreznem odprtokodnem programu.

PODROČJE	SPLOŠNI OPISNIK	KONKRETNA PRILAGODITEV OPISNIKA V IZVEDBI	PRIMER
DIGITALNO OKOLJE	Povezovanje različnih tehnologij in naprav	Obvlada povezovanje različnih naprav in prenos podatkov med njimi z uporabo ožičenega ali brezžičnega (Wi-Fi, Bluetooth) omrežja.	V omrežju poišče napravo in sorodnici pošlje shranjeno fotografijo.
	Uporaba e-storitev	Za rešitev problema poišče možnosti e-storitve in to uporabi.	Registrira se v spletni trgovini in opravi nakup. Registrira se na portalu e-zdravje, namesti certifikat in se naroči na pregled. Urbano si napolni z moneto; vstopnico za kino plača s PayPalom ipd.
	Uporaba oblačnih storitev	Razume namen skupne rabe podatkov v oblaku in ga uporablja.	Podatke, shranjene v oblaku, deli z drugimi in določi njihove pravice za dostop. Večjo količino podatkov zna poslati na primer po WeTransferju.
	Namestitev, posodabljanje in odstranjevanje aplikacij	Na napravah, ki jih uporablja v zasebnem življenju, zna namestiti, odstraniti in posodobiti različne aplikacije.	Namesti aplikacijo za obdelavo fotografij, jo po potrebi posodobi in zna tudi odstraniti.
	Reševanje problemov	Opredeli tehnične probleme in jih ustrezno reši.	Ob tehnični napaki na računalniku v spletni iskalnik napiše ključne besede in na ustrezni spletni strani poišče ustrezne rešitve ter napako po potrebi odpravi.

PODROČJE	SPLOŠNI OPISNIK	KONKRETNA PRILAGODITEV OPISNIKA V IZVEDBI	PRIMER
INFORMACIJE IN KOMUNICIRANJE	Iskanje informacij na svetovnem spletu na različnih napravah	<p>Na omizju naredi bližnjico do najpogostejših spletnih iskalnikov (Google, Yahoo, Bing) in enega določi za privzetega.</p> <p>Najpogosteje iskane strani nastavi med »zaznamke« oziroma »priljubljeno« in upravlja zgodovino iskanja oziroma po potrebi vključi zasebno iskanje.</p> <p>Ugotovi, ali je naprava povezana v omrežje kabelsko ali brezžično, in pozna postopek za vključitev/izključitev povezave.</p>	<p>V izbrani iskalnik (na primer Google) zna vnesti spletni naslov in poiskati želene informacije na spletu, tudi z uporabo filtrov (slike, zemljevidi, videoposnetki, orodja itn.).</p> <p>Na spletu poišče na primer zagovornike duševnega zdravja, pacientovih pravic, šolo in druge relevantne institucije (ZRSZ, CSD ipd.) in jih doda med priljubljene.</p> <p>Na letalu nastavi letalski način, da lahko nemoteno uporablja aplikacije, ki niso vezane na spletno omrežje.</p>
	Preverjanje verodostojnosti informacij	Poišče podatke za stik na neki spletni strani in preveri verodostojnost pravne osebe, ki upravlja spletno stran/aplikacijo.	<p>Pred plačilom naročenega blaga preveri verodostojnost izbrane spletne trgovine.</p> <p>Referat o zdravi prehrani naredi z uporabo preverjenih verodostojnih spletnih virov.</p>
	Komuniciranje z uporabo digitalnih naprav	Uporablja različna orodja za spletno komuniciranje (e-pošta, klepetalnica, družbena omrežja ipd.) na različnih napravah.	<p>Na napravo namesti orodje za spletno komuniciranje (na primer Skype), doda stike in to tudi uporablja.</p> <p>Na trgu poišče ustrezen webinar, se nanj prijavi in dejavno sodeluje med potekom webinarja.</p>
	Uporaba elektronske pošte	Poleg uporabe elektronske pošte upravlja tudi nastavitve, sinhronizacijo, uporablja pomočnika ob odsotnosti oziroma e-poštni račun tudi ustvari.	<p>Namesti poštnega odjemalca (na primer na tablico) sinhronizira stike in koledarje.</p> <p>Pri enem izmed spletnih ponudnikov ustvari e-poštni predal.</p>
	Poznavanje net etike	V spletnih okoljih komunicira v skladu z net etiko in spletnim bontonom.	Pri zasebnem in uradnem dopisovanju upošteva ustrezen bonton in komunicira v skladu z net etiko.

PODROČJE	SPLOŠNI OPISNIK	KONKRETNA PRILAGODITEV OPISNIKA V IZVEDBI	PRIMER
DIGITALNO USTVARJANJE	Ustvarjanje besedil	Uporablja napredne funkcije pri posameznem izbranem računalniškem programu (sklici, kazalo, preverjanje slovnice, sledi spremembam, opombe, preglednice ipd.).	V referatu navede sprotne opombe in vstavi izide ankete, zbrane v preglednici. Oblikuje in natisne vabilo za različne naslovnike, na primer v Wordu s spajanjem dokumentov. Zna nastaviti popravljanje pravopisnih napak z ustrezno funkcijo.
	Ustvarjanje preglednic	Z urejevalnikom preglednic ustvari zahtevnejše preglednice z izračuni – uporablja napredne funkcije pri posameznem izbranem računalniškem programu (formule, oblikovanje preglednic ipd.).	Za potrebe društva pripravi računovodske preglednice v programu Excel.
	Ustvarjanje predstavitev	Pripravi napredno predstavitev v programu za ustvarjanje predstavitev.	V programu za predstavitve predstavi svoje dotedanje delovne izkušnje z vstavljanjem slik, fotografij in spletnih povezav.
	Ustvarjanje multimedijskih vsebin	Pozna napredno uporabo fotografije (programi za obdelovanje fotografij) in videa (snemanje in montaža).	Delodajalcu zna predstaviti svoje delo z video predstavitvijo. Ustrezno obdela fotografije in naredi kratek predstavitveni film o svojem življenju.
	Spletno ustvarjanje	Pozna osnovna orodja za ustvarjanje spletnih vsebin in jih uporablja.	Pripravi enostavno spletno stran, na kateri se predstavi. V ustreznem družbenem omrežju ustvari svoj profil za iskanje zaposlitve.

PODROČJE	SPLOŠNI OPISNIK	KONKRETNA PRILAGODITEV OPISNIKA V IZVEDBI	PRIMER
VARNOST	Varovanje naprav	<p>Pozna orodja/programe za varovanje osebnih podatkov in zasebnosti za različne digitalne naprave.</p> <p>Pozna tveganje dostopanja drugih do njegovih digitalnih naprav (sledenje GPS, Wi-Fi, Bluetooth)</p>	<p>Za zaščito uporablja varnostne programe (protivirusni programi, požarni zid ipd.) in jih redno posodablja.</p> <p>Na svoj mobilni telefon namesti ustrezno protivirusno programsko opremo.</p>
	Poznavanje varnosti na spletu	<p>Razume varno uporabo osebnih podatkov in povezano tveganje pri uporabi in pošiljanju.</p> <p>Odgovorno uporablja spletna družbena omrežja in pozna načine varovanja osebnih podatkov na teh omrežjih.</p>	<p>V iskalniku nastavi anonimno brskanje in brisanje beleženja zgodovine brskanja ter shranjevanja gesel.</p> <p>Na družbenem omrežju nastavi zasebnost v skladu z namenom uporabe.</p> <p>Na izletu ali pri potovanju v tujini se povezuje le na zaupanja vredna in zavarovana brezžična omrežja.</p>
	Uporaba/poznavanje varnostnega kopiranja podatkov	<p>Za varnostno kopiranje podatkov uporablja tudi oblačne storitve.</p> <p>Odpravlja napake pri prenosu in formatira naprave za shranjevanje podatkov.</p>	<p>Za varnostne kopije shrani podatke tudi v oblak.</p>
	Poznavanje pravil varovanja okolja	<p>Upravlja digitalne naprave v skladu z načeli varovanja okolja, na primer varčevanje z energijo, poraba podatkov, način letenja.</p>	<p>Na napravi uporablja varčevanje z energijo, porabo podatkov ipd.</p>

PODROČJE	SPLOŠNI OPISNIK	KONKRETNIA PRILAGODITEV OPISNIKA V IZVEDBI	PRIMER
UMETNA INTELIGENCA IN ROBOTIZACIJA	Poznavanje razvoja umetne inteligence	Razume pojem umetne inteligence in jo prepozna v svojem okolju.	Za pomoč pri organizaciji svojega dne uporablja dosežke umetne inteligence (na primer Alexa) ter prepozna njene prednosti in nevarnosti.
	Poznavanje navidezne/ nadgrajene resničnosti	Pozna pojem navidezne/ nadgrajene resničnosti in možnosti uporabe te.	Zna namestiti, konfigurirati in uporabljati različne naprave za navidezno resničnost (na primer virtualna očala). Pridobi informacije o neposredni okolici (na primer vrhove v bližini z aplikacijo Peaks).
	Uporaba digitalne tehnologije v izobraževanju	Pozna možnosti uporabe digitalne tehnologije in jo uporablja v izobraževalnem procesu.	V virtualni knjižnici poišče potrebno informacijo o navidezni resničnosti.
	Poznavanje domačih in industrijskih robotov	Pozna prednosti in vlogo domačih in industrijskih robotov.	Sprogramira robotski sesalnik za čiščenje svojega stanovanja.
	Poznavanje pojma »internet stvari«	Razume pojem »internet stvari« in sledi razvojnim težnjam na tem področju.	Zna sprogramirati in nastaviti senzorje za zatemnitev prostorov v pametni hiši.

Uporaba opisnikov v praksi

»Največ zadreg, nerazumevanja in pomislekov, ali je to sploh pomembno, so imeli udeleženci na področju umetne inteligence in robotizacije.«

Gregor Sepaher, učitelj

V tem poglavju je nekaj najbolj temeljnih poudarkov, kako opisnike uporabiti v praksi. Podrobnejšo razlago za posamezno področje uporabe boste našli v [Priročni knjižici z navodili za uporabo](#), v poglavju Uporaba opisnikov v didaktične namene – praktični namigi.

Tu smo nanizali le področja v obliki opomnika, v Priročni knjižici z navodili za uporabo pa so področja možne uporabe podrobneje opisana. Teoretsko podprto razmišljanje o tej temi je bogato opremljeno in podkrepjeno z mnenji sodelujočih praktikov.

»Mogoče sem staromodni, a prav zaradi raznih vdorov, o katerih poročajo tudi mediji, ne uporabljam e-bančnih storitev.«

Jožef, 66 let, avtomehaničar, vodja tehničnega sektorja v avtoservisu, upokojen

»Tudi v Sloveniji lahko še vedno vse opraviš, tudi če ne znaš uporabljati e-storitev, toda vseeno je zelo pomembno uporabljati tovrstne storitve.«

Agnieszki Natalij, 30 let, učiteljica angleškega jezika, brezposelna

Znova pa želimo poudariti, da je nabor opisnikov za temeljno zmožnost digitalna pismenost v obeh predstavljenih preglednicah v tej knjižici določen na podlagi konsenza in da ga je zaželeno širiti in spreminjati. Od izobraževalcev pričakujemo, da bodo opisnike kritično presodili in jih uporabili v skladu s konkretnimi okoliščinami.

»Znanje, ki sem ga dobila na tečaju, moram uporabljati, sicer bom kmalu vse pozabila.«

Maja, 44 let, trgovka, in maserka z NPK in pomožna cvetličarka, brezposelna

Ko želimo opisnike uporabiti v didaktične namene, lahko razmišljamo o tehle področjih njihove uporabe:

- Primerni so za animacijo udeležencev, saj omogočajo natančnejši opis programa oziroma je ob njih mogoče poudariti različne koristi, ki jih bodo udeleženci imeli, če bodo razvijali temeljno zmožnost do te mere, kot jo predstavijo opisniki.
- Dve preglednici z opisniki (za minimalno in optimalno raven) omogočata hitro in udeležencem prijazno spoznavanje resnično potrebnega znanja, spretnosti, da bi vsaj minimalno oziroma dovolj dobro obvladali to zmožnost in tudi razmislili o svojem odnosu do digitalne tehnologije.
- To gradivo, še posebno različica v e-obliki – omogoča lahek dostop do ključnih informacij tudi odraslim, ki se zaradi različnih razlogov ne morejo udeležiti izobraževanja in se želijo učiti povsem samostojno.
- Preglednica z opisniki je koristen pripomoček za učinkovit razvoj temeljne zmožnosti, saj nakazuje, kaj vse je potrebno za njeno minimalno in optimalno razvitost.
- Nabor opisnikov omogoča sprotno spremljanje napredka odraslega v različnih programih, bodisi z uporabo predlaganega pripomočka v nadaljevanju bodisi z uporabo samih preglednic opisnikov.
- Med izvedbami različnih programov oziroma po njih so preglednice koristne kot pripomoček za spremljanje posameznikovega napredka. Nekateri praktiki jih (na primer iz knjižic Sporazumevanje v maternem jeziku ali Učenje učenja) že s pridom uporabljajo na ta način.
- Preglednice z opisniki so za učitelja in mentorja vir dragocenih podatkov pri presojanju, kako vsebine še bolje prilagoditi skupini, ko program že poteka.
- Seznam usvojenih opisnikov (tako skupine v celoti kot posameznikov) oskrbuje učitelje z dragocenimi vrnitvenimi podatki o napredovanju.

- Opisi pridobljenega znanja po končanem programu sodragocenizapravilnoprepoznavanje in morebitno priznavanje neformalnega znanja.
- Nabor opisnikov za to temeljno zmožnost je pomembna informacija za svetovalce v ustanovah, kakor so zavod za zaposlovanje, center za socialno delo, središča za samostojno učenje, svetovalna središča za izobraževanje odraslih (ISIO) in podobne, ki odrasle usmerjajo v različne oblike izobraževanja oziroma jim svetujejo v postopkih vrednotenja in priznavanja neformalno pridobljenega znanja in izkušenj.

»Veliko stvari ne vem. Česar ne vem, tega se je treba naučiti. Vse to (v preglednicah za opisniki) bi bilo verjetno zelo uporabno.«

Domi, 22 let, nedokončana snovna šola, brezposeln

»Še posebno me skrbi nagel razvoj področja in s tem povezana trajnost pripravljenih opisnikov.«

Gregor Sepaher, učitelj

Pripomoček za delo z udeležencem

V tem delu boste našli pripomoček, ki je uporaben za učitelja in udeležence. To je seznam opisnikov, ki smo ga pripravili z namenom, da bi pomagal tudi udeležencu, ki se uči samostojno, zato smo ga skušali kar najbolj poenostaviti in narediti uporabniku prijaznega. Oblikovan je tako, da ga je mogoče zlahka natisniti ali razmnoževati prek mobilne aplikacije.

»Brez digitalnih pripomočkov skoraj ne gre več. Digitalne aparature so danes prisotne povsod. Sicer lahko brez tega še delujem, na splošno pa so del našega vsakdanjika. To je naša realnost.«

Tine, 54 let, voznik s končano osnovnošolsko izobrazbo in voznik z NPK, brezposlen

Učitelj ga lahko v primerni obliki ponudi odraslim, da si sami označujejo, kaj bi na primer želeli od udeležbe v programu v zvezi s temeljno zmožnostjo digitalna pismenost. Analiza tako dobljenih informacij o posameznih udeležencih, ki se vpisujejo v neki program, lahko učitelju zelo olajša načrtovanje in prilagajanje izvedbenega kurikula. Seznam je zelo uporaben tudi pri formativnem spremljanju napredka posameznikov pri tej temeljni zmožnosti.

»Ko se telefon pokvari, ga vržem v smeti, nikoli nisem razmišljal drugače. Ne vem, če mi je kdo kdaj povedal, da ga ne bi smel. Verjetno to res ni dobro za naravo.«

Domi, 22 let, nedokončana osnovna šola, brezposeln

Posamezniki lahko instrument seveda z lahkoto uporabljate pri samostojnem učenju. Z uporabo instrumenta je mogoče preprosto oceniti, kolikšen delež temeljne zmožnosti obvladujete. V uvodu je natančno navodilo, kako to storite.

Predstavljeni instrument je zgolj primer, kako lahko učitelj pripravi svoj seznam opisnikov za konkretno ciljno skupino. Glede na to, da so ciljne skupine v različnih okoljih zelo različne, se nujno po potrebi spreminjata tudi raven in posplošenost posameznega opisnika. Učitelj sam naj presodi, kako bo pripomoček uporabil v praksi, in seveda naj temu primerno prilagodi tudi svoja navodila.

»V zaposlitveni rehabilitaciji, kjer delujem, se redkeje srečam z osebami, ki bi jih lahko navedla kot primer dobre prakse. Temu verjetno botruje populacija, ki uporablja storitve zaposlitvene rehabilitacije: večinski delež so manj izobraženi odrasli invalidi, ki imajo tudi manj razvite temeljne spretnosti. Razlog, da se tem spretnostim namenja manj poudarka tudi v samem programu zaposlitvene rehabilitacije, je verjetno ta, da so kljub digitalizaciji družbe še vedno delovna mesta, ki so 'rezervirana' za invalide, velikokrat na področju manualnih proizvodnih del.«

Valentina Breclj, učiteljica

KAJ ZMOREM NA PODROČJU DIGITALNE PISMENOSTI

Navodila za uporabo pripomočka

1. KORAK

Pozorno preberite spodnji seznam, tako da si natančno ogledate posamezno področje in izberete tiste trditve, ki najbolj ustrezajo tistemu, kar zares **ZMORETE**.

Pri tistih trditvah, ki ste jih izbrali, naredite **kljukico** v kvadratke poleg njih.

2. KORAK

Pozorno preberite spodnji seznam, tako da si natančno ogledate posamezno področje in izberete tiste trditve, ki predstavljajo del znanja, ki ga pri sebi **NAJBOLJ POGREŠATE**.

Pri tistih trditvah, ki ste jih izbrali, naredite **križec** v kvadratke poleg njih.

3. KORAK

Ta korak je posebno pomemben, če uporabljate instrument pri samostojnem učenju. Ocenite, kolikšen delež temeljne zmožnosti obvladujete, tako da primerjate število kljukic z vsoto 46, kar je skupno število vseh kljukic. Ko pregledate svoj izid, boste lahko izbrali eno od spodnjih trditev:

- **Večina odgovorov je obkljukanih.**
- **Polovica ali manj odgovorov je obkljukanih.**

Večina odgovorov je obkljukanih – To pomeni, da obvladujete osnove digitalne pismenosti. Zdaj pogledjte, kje ste označili odgovore s križci. To so področja, na katerih bi bilo koristno v prihodnje še delati, čeprav osnove poznate.

Polovica ali manj odgovorov je obkljukana – Ta izid vam pove, da so dopolnitve vašega znanja digitalne pismenosti nujno potrebne, saj so v tem seznamu navedene le najbolj temeljne spretnosti in znanje, da sploh lahko govorimo o zmožnosti. Pogledjte, kje ste označili odgovore s križci. To so področja, kjer bi bilo smiselno najprej začeti.

DIGITALNO OKOLJE

TEMELJNO INFORMACIJSKO ZNANJE

Poznam več digitalnih naprav, kot so stacionarni ali prenosni računalnik, tablica, pametni telefon ipd.

TEMELJNO INFORMACIJSKO ZNANJE

Poznam komponente digitalnih naprav, na primer disk, grafično kartico.

TEMELJNO INFORMACIJSKO ZNANJE

Poznam enote, kot so monitor, zvočniki, tiskalnik, projektor. Prenosni računalnik znam pripraviti za uporabo tako, da priklopim miško, polnilnik in tiskalnik.

POZNAVANJE INFORMACIJSKIH SISTEMOV

Pri nakupu računalnika vem, da je pomembno, ali ima že vgrajen ustrezen operacijski sistem (na primer Windows).

POZNAVANJE INFORMACIJSKIH SISTEMOV

Vem, da različni operacijski sistemi (na primer Windows, Android ipd.) omogočajo delovanje posamezne naprave.

RAVNANJE V DIGITALNEM OKOLJU

V računalniku znam ustvariti novo mapo, v katero lahko prenesem določene dokumente, ki sem jih napisal.

RAVNANJE V DIGITALNEM OKOLJU

Znam poiskati, organizirati in shraniti digitalne informacije, na primer dokument, fotografijo, neko video vsebino, glasbeni posnetek.

IZBIRA PROGRAMA ALI APLIKACIJE GLEDE NA TRENUTNO POTREBO

Znam izbrati ustrezen računalniški program ali aplikacijo, primerno, da lahko opravim neko delo. Na primer: na mobilnem telefonu izberem aplikacijo za glasovno snemanje in posnamem petje svojega otroka.

POVEZOVANJE RAZLIČNIH TEHNOLOGIJ IN NAPRAV

Fotografije in avdio/video posnetke, ustvarjene na mobilnem telefonu, znam prenesti na računalnik in jih shraniti v posebnem arhivu slik in filmov ter glasbe, ki sem si ga ustvaril.

POVEZOVANJE RAZLIČNIH TEHNOLOGIJ IN NAPRAV

V svojem arhivu na računalniku ali prenosnem telefonu znam poiskati določen posnetek in ga shraniti na zunanji disk ali ključ.

UPORABA E-STORITEV

Za plačevanje položnic uporabljam e-bančne storitve.

UPORABA E-STORITEV

Za pregled pri specialistu se znam sam prijaviti prek aplikacije e-zdravje.

UPORABA OBLAČNIH STORITEV

Nekoliko vem, kaj pomeni pojem oblak, in poznam pogoste ponudnike oblčnih storitev (na primer DropBox, Google Drive, iCloud ipd.).

UPORABA OBLAČNIH STORITEV

Nekoliko vem, kaj pomeni pojem oblak, in poznam Sam sem si že ustvaril svoj račun in uspešno prenesel nekaj informacij v oblak.

NAMESTITEV, POSODABLJANJE IN ODSTRANJEVANJE APLIKACIJ

odstraniti splošno dostopne aplikacije. Svojemu otroku na primer sam namestim ustrezno igrico na tablici.

REŠEVANJE PROBLEMOV

Če mi na primer računalnik »zamrzne«, znam z ukazom ctrl + alt + delete uporabiti upravitelja opravil, da rešim težavo.

REŠEVANJE PROBLEMOV

Prepoznam, kdaj je nastala tehnična napaka na računalniku. Takrat na ustrezni spletni strani poiščem ustrezne rešitve ali poiščem drugo pomoč za odpravo napake.

INFORMACIJE IN KOMUNICIRANJE

ISKANJE INFORMACIJ NA SVETOVNEM SPLETU NA RAZLIČNIH NAPRAVAH

Znam se povezati s spletom in poznam nekaj različnih iskalnikov; uporabljam jih na različnih napravah. Poznam različne ikone za spletni brskalnik (Mozilla, Explorer ipd.) in tudi različne ikone za iskalnike (Google, Yahoo, Bing ipd.) na računalniku, tablici ali na mobilnem telefonu.

ISKANJE INFORMACIJ NA SVETOVNEM SPLETU NA RAZLIČNIH NAPRAVAH

Znam se povezati s spletom in poznam nekaj Preproste iskalnike znam uporabiti tako, da vpišem temo, ki me zanima, primerjam zadetke in odprem najprimernejšo stran.

PREVERJANJE VERODOSTOJNOSTI INFORMACIJ

Spletne informacije preverjam z uporabo dodatnih virov. Na primer: na spletni strani poiščem vremensko napoved določenega kraja, jo preverim na drugih spletnih straneh in glede na avtorja spletne strani ocenim zanesljivost napovedi.

KOMUNICIRANJE Z UPORABO DIGITALNIH NAPRAV

V vsakdanjem življenju pogosto komuniciram z drugimi po računalniku, tablici ali pametnem telefonu. Na primer na družinske zabave večinoma vabim z uporabo maila, SMS-a, družbenih omrežij, viberja.

KOMUNICIRANJE Z UPORABO DIGITALNIH NAPRAV

Pri urejanju osebnih zadev z državnimi institucijami praviloma komuniciram po e-pošti, in ne po navadni pošti.

KOMUNICIRANJE Z UPORABO DIGITALNIH NAPRAV

Imam svoj osebni profil na enem od družbenih omrežjih (na primer Facebook, Instagram), kjer predstavljam splošne podatke o sebi.

KOMUNICIRANJE Z UPORABO DIGITALNIH NAPRAV

Vem, kaj pomeni zaprta skupina na družbenem omrežju.

UPORABA ELEKTRONSKE POŠTE

Znam sestaviti, odgovoriti na in poslati e-sporočila in priloge iz računalnika, tablice in/ali pametnega telefona. Na primer prijatelju na zasebni e-naslov pošljem spletni naslov novice o poledici in dodam fotografijo obvestila komunalne službe o verižnem trčenju.

UPORABA ELEKTRONSKE POŠTE

Znam urejati svoj arhiv elektronskih naslovov. Na primer: prejeto e-vabilo o koncertu pošljem prijateljem ter po potrebi izbrišem prejšnje naslovnike.

POZNAVANJE NET ETIKE

Poznam spletni bonton. Vem, kdaj smem e-sporočila pisati bolj vsakdanje, kdaj pa je treba uporabiti knjižni jezik, ustrezne pozdrave in skrbeti za uradnost sporočila.

DIGITALNO USTVARJANJE

USTVARJANJE BESEDIL

Znam ustvariti/odpreti dokument v urejevalniku besedil, napisati besedilo, ga osnovno oblikovati in shraniti.

USTVARJANJE PREGLEDNIC

Znam uporabiti osnovne ukaze urejevalnika preglednic za vstavljanje besedila/podatkov v preglednico, na primer znam jih urediti tako, da vstavljam/izbrišem vrstice in stolpce v svoji preglednici za vodenje gospodinjkega proračuna.

USTVARJANJE PREDSTAVITEV

Znam ustvariti/odpreti program za pripravljanje predstavitev in na primer za prijatelja pripravim kratko predstavitev ob praznovanju okrogle obletnice.

USTVARJANJE MULTIMEDIJSKIH VSEBIN

Znam namestiti aplikacijo za obdelavo fotografij, jo po potrebi posodobiti in tudi odstraniti, ko sem fotografije obdelal, če je ne potrebujem več.

USTVARJANJE MULTIMEDIJSKIH VSEBIN

Fotografije in posnetke, ki sem jih ustvaril, pošiljam drugim po e-pošti ali MMS-ju.

VARNOST

VAROVANJE NAPRAV

Zavedam se, da v digitalnem okolju obstaja tveganje ali celo grožnja glede varovanja pomembnih osebnih podatkov. Zato imam na svojih digitalnih aparataturah ustrezna gesla in protivirusno zaščito.

VAROVANJE NAPRAV

Znam preveriti, ali na digitalni napravi (računalnik/tablica/pametni telefon) delujejo protivirusni programi.

POZNAVANJE NEVARNOSTI NA SPLETU

Znam prepoznati znake v sporočilih, ki kažejo na spletno prevaro.

POZNAVANJE NEVARNOSTI NA SPLETU

Osebnosti podatke, ki jih pošiljam po e-medijih (e-pošta, FB, klepetalnica, Twitter ...), pretehtam in ne objavljam fotografij o zasebnem življenju, na primer svojih otrok, osebne številke mobilnega telefona ipd.

POZNAVANJE NEVARNOSTI NA SPLETU

Uporabljam različna varnostna gesla in redno preverjam varnostne nastavitve.

POZNAVANJE NEVARNOSTI NA SPLETU

Uporabljam različna varnostna gesla in redno Na izletu ali ob potovanju v tujini se povezujem le na zaupanja vredna in zaščitena brezžična omrežja, če se povežem drugače, preverim, ali so bili moji podatki morda ogroženi.

VARNOSTNO KOPIRANJE PODATKOV

Vem, da je varnostno kopiranje podatkov potrebno, zato si občasno delam varnostne kopije. Naučil sem se CD, ključ USB, zunanji disk ipd. povezati z osnovno digitalno napravo/računalnikom, iz katerega ali v katerega želim prenesti podatke.

VARNOSTNO KOPIRANJE PODATKOV

Da si zagotovim varnostno kopijo, včasih podatke shranim tudi v oblak.

VAROVANJE OKOLJA

Vem, da je potrebna posebna skrb pri ločevanju odpadkov, kadar gre za digitalne naprave. Svoji zastareli ali pokvarjeni prenosni telefon sem na primer oddal na podjetju za recikliranje teh naprav.

VAROVANJE OKOLJA

Znam upravljati svoje digitalne naprave v skladu z načeli varčevanja z energijo, imam na primer vklopljeno varčevanje z energijo, pazim na porabo podatkov, na potovanju imam vklopljen način letenja.

UMETNA INTELIGENCA IN ROBOTIZACIJA

POZNAVANJE RAZVOJA UMETNE INTELIGENCE

Vem, kaj je mišljeno z besedo umetna inteligenca.

POZNAVANJE NAVIDEZNE/NADGRAJENE RESNIČNOSTI

Uporabljam naprave za navidezno/nadgrajeno resničnost, na primer uporabljam tridimenzionalna očala ali na primer znam na planinskem pohodu s posebno aplikacijo na telefonu pridobiti informacije o vrhovih v neposredni okolici.

POZNAVANJE HIŠNIH IN INDUSTRIJSKIH ROBOTOV

Poznam prednosti in vlogo hišnih in industrijskih robotov, na primer nastavil sem funkcije robotskega sesalnika za čiščenje našega stanovanja.

INTERNET STVARI

Seznanil sem se s pojmom »internet stvari« in sledim razvojnim težnjam na tem področju, na primer na daljavo znam spremeniti nastavitve senzorjev za zatemnitev prostorov.

Priročni slovar

»Še posebno na področju digitalne tehnologije namenjamo izrazito pozornost vpeljavi strokovnih izrazov, a se kljub temu pogosto pojavi tudi dilema glede skupnega razumevanja. Strokovne izraze pa moramo nujno uporabljati, saj s tem pri udeležencih tudi krepimo poznavanje tega področja.«

Gregor Sepaher, učitelj

Splošni pojmi²

KLJUČNE KOMPETENCE ALI TEMELJNE ZMOŽNOSTI

Temeljne zmožnosti ali ključne kompetence so tiste zmožnosti, ki niso odvisne od okoliščin delovanja in posamezniku ne glede na specifične okoliščine omogočajo funkcionalno odzivanje in delovanje v širokem spektru različnih dejavnosti. So prenosljive med različnimi poklici, predvsem pa posamezniku omogočajo udeležbo v družbi in osebni razvoj. (*Temeljne zmožnosti odraslih, 2012*)

KOMPETENCA

Kompetenca je zmožnost posameznika, da pridobljeno znanje in veščine v skladu s svojimi vrednotami in stališči uporabi v kompleksnih, raznovrstnih in nepredvidljivih situacijah. (*Temeljne zmožnosti odraslih, 2012*)

POKLICNE KOMPETENCE

Poklicne kompetence so izkazane možnosti posameznika, da uporablja svoje sposobnosti in znanje pri dejavnem obvladovanju običajnih in spremenljivih poklicnih razmer (CEDEFOP, 1999); zmožnost zadostiti zahtevam zaposlitve oziroma specifičnim delovnim vlogam; zmožnost napraviti nekaj dobro (ETF, 1997). Poklicne kompetence delimo na tiste, ki so specifične za posamezen poklic, in na ključne kompetence, ki so poklicno

transverzalne in jih je mogoče razvijati s ključnimi kvalifikacijami.

Spletna stran CPI: <http://www.cpi.si/faq/posljite-vprasanje/slovar-izrazov.aspx>

OPISNIK

Opisniki opisujejo temeljno zmožnost in prikazujejo, kaj je tisto, kar jo sestavlja. Opisnike se lahko uporabi za načrtovanje kurikula in prav tako za njegovo spremljanje.

MINIMALNA RAVEN OPISNIKOV

Minimalna raven opisnikov predstavlja tisto podlago, ki jo odrasli posameznik potrebuje za »preživetje« v sodobni družbi.

OPTIMALNA RAVEN OPISNIKOV

Optimalna raven pomeni toliko zadovoljivo razvito temeljno zmožnost, da se odrasli ne glede na izobrazbo uspešno znajde v različnih življenjskih situacijah.

VREDNOTENJE

Ugotavljanje ustreznih vrednosti danemu pojavu po določenih merilih (Veliki splošni leksikon, 2006). V izobraževanju odraslih je vrednotenje opredeljeno takole: »Vrednotenje (in priznavanje) kot postopek, v katerem ovrednotimo znanje, spretnosti, kompetence, ki si jih je posameznik pridobil ali razvil v svojem življenju in različnih okoliščinah: z izobraževanjem, delom, s prostovoljskimi in pristočasnimi dejavnostmi.«

<http://vpnz.acs.si/portal/node/9>

EVALVACIJA

V najbolj splošnem pomenu lahko evalvacijo opredelimo kot sistematično zbiranje podatkov o nekem pojavu z namenom dati o njem sodbo in/ali ga na podlagi tega tudi izboljšati.

(Marentič Požarnik: Evalvacija – kakšna, za koga, čemu?, 1999)

2 Na tem mestu je treba poudariti, da je opredelitev obravnavane tem V tej knjižici je le ožji izbor splošnih pojmov, obsežnejše izrazje boste našli v [Priročni knjižici z navodili](#).

Specifični pojmi

»Razvoj je tako hiter, da te bo v bližnji prihodnosti avtomobil sam peljal, moral boš le znati sprogramirati, kam želiš, da te odpelje.«

Jožef, 66 let, avtomehaničar, vodja tehničnega sektorja v avtoservisu, upokojen

Razlaga specifičnih pojmov – razen, kjer je naveden drug vir – je izvirna, oblikovali so jo izkušeni praktiki, člani akcijske raziskovalne skupine.

DIGITALNA PISMENOST

Digitalna pismenost spada med najpomembnejše temeljne zmožnosti. Zajema varno in kritično uporabo tehnologije informacijske družbe pri delu, v prostem času in pri sporazumevanju. Podpira jo temeljno znanje v informacijsko-komunikacijski tehnologiji: uporaba računalnikov za iskanje, ocenjevanje, shranjevanje, proizvodnjo, predstavitev in izmenjavo informacij ter za sporazumevanje in sodelovanje v skupnih omrežjih po internetu.

(Temeljne zmožnosti odraslih, 2012)

UMETNA INTELIGENCA

Področje informatike, katere cilj je razviti napravo, ki posnema človeško razmišljanje (logika, čustva, zavest itn.).

KONKRETNA PRILAGODITEV

Natančna prilagoditev glede na konkretno življenjsko situacijo.

APLIKACIJA

Uporabniški računalniški program, ki je razvit za natančno določeno uporabo.

NET ETIKA/SPLETNI BONTON

To so pravila vedenja na spletu. Etika pomeni zgledno in odgovorno vedenje na internetu in tak odnos do drugih ljudi, kot ga želiš zase.

<https://safe.si/nasveti/obnasanje-na-spletu/spletni-in-mobilni-bonton>

E-STORITEV

Storitev, ki jo lahko uporabnik opravi z uporabo računalnika.

NAVIDEZNA RESNIČNOST

Je oblika računalniške simulacije, pri kateri ima udeleženec občutek, da je v umetnem okolju, oziroma ima občutek, da se giblje po prostoru, ki ga je ustvaril računalnik, a v resnici ne obstaja. Udeleženec si okolje ogleduje skozi dva drobna televizijska zaslona (za vsako oko eden), vgrajena v vizir. Senzorji zaznajo premike udeleženčeve glave ali telesa, to pa povzroči spremembo navideznega položaja gledanja. Iz opisanega je razvidno, da je poglobljena značilnost virtualne resničnosti ta, da njen uporabnik vidi, sliši in občuti okolje, kot bi bil v njem resnično navzoč. Bistveno pa je tudi to, da ni samo prisoten v tem okolju, temveč je v njem tudi dejaven. Najpomembnejša stvar, ki uporabnika virtualne resničnosti loči od uporabnika kibernetnega prostora, pa je, da dostop do virtualne resničnosti ni mogoč brez vmesnikov (rokavica, čelada itn.). V virtualni resničnosti je namreč vse, kar uporabnik zaznava, narejeno in oblikovano z računalnikom, ki se odziva (preko vmesnikov) na njegovo gibanje. Vse to ustvarja občutek, da je posameznik v nekem drugem svetu, ločenem od tistega, v katerem v resnici (fizično) je.

https://sl.wikipedia.org/wiki/Navidezna_resni%C4%8Dnost

NADGRAJENA RESNIČNOST

Je oblika računalniške simulacije, ki nam z dodatnimi informacijami nadgradi sliko resničnega sveta oziroma prikazuje svet, ki ga vidimo vsak dan, a z nekaj dodatki.

INTERNET STVARI = IOT

Enolično prepoznavanje vseh fizičnih predmetov

in njihova navidezna predstavitev na medmrežju. Gre za povezovanje ogromne količine naprav, ki imajo vgrajena tipala, ki bolj ali manj samostojno komunicirajo med seboj in z najrazličnejšimi aplikacijami. Te naprave so lahko aparati bele tehnike doma, avtomobili in druga prevozna sredstva ali pa na primer stroji v proizvodnji.

https://sl.wikipedia.org/wiki/Internet_stvari

OBLAČNE STORITVE

Oblačne storitve so zelo širok pojem, ki obsega vse od shranjevanja podatkov v oblake do sinhroniziranja različnih naprav ali programov. Oblačne storitve lahko razložimo kot storitve, ki nam omogočajo dostop do programov ali datotek ne glede na to, na kateri napravi jih trenutno potrebujemo. Izraz storitve v oblaku je podpomenka oblačnim storitvam in zajema velik razpon storitev, vse od virtualnih distribuiranih operacijskih sistemov do preprostega shranjevanja osebnih podatkov.

<http://www.preberite.si/storitve-v-oblaku/>

ODPR TOKODNI PROGRAMI

Programi, za katere je izvorna koda izdana pod zaščitno licenco, ki ustreza kriterijem odprtokodne definicije (ta dovoljuje vsakršno uporabo in spreminjanje programske opreme, njeno razširjanje v spremenjeni ali nespremenjeni obliki).

https://sl.wikipedia.org/wiki/Odprtokodna_programska_oprema

SPLETNI BRSKALNIK

Je aplikacija oziroma program, s katerim odpiramo spletne strani (na primer Chrome).

SPLETNI ISKALNIK

Je pripomoček oziroma spletna stran za iskanje vsebine na spletu (na primer Google).

SPLETNI OBLAK

Računalništvo v oblaku je slog računalništva, pri katerem so dinamično razširljiva in pogosto virtualizirana računalniška sredstva na voljo kot storitev po internetu.

https://sl.wikipedia.org/wiki/Ra%C4%8Dunalni%C5%A1tvo_v_oblaku

IKT – INFORMACIJSKA KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA

Različne naprave (tablice, telefon, računalnik idr.), programi in sistemi, aplikacije s katerimi pridobivamo informacije, komuniciramo na različne načine in izvajamo storitve.

DIGITALNE NAPRAVE

Elektronski pripomočki in orodja, ki so lahko medsebojno povezani.

DRUŽBENO OMREŽJE

So aplikacije, spletne storitve, platforme ali strani, ki gradijo in odslikavajo družbene mreže ali družbene odnose med ljudmi, ki imajo na primer skupne interese in/ali dejavnosti. Te spletne aplikacije omogočajo posameznikom ustvarjanje javne ali delno javne podobe v omrežju; oblikovanje seznama uporabnikov, s katerimi so povezani, ter prikazovanje in pretok njihovih seznamov povezav in povezav drugih v omrežju. Strani spletnih družbenih omrežij omogočajo uporabnikom deljenje zamisli, dejavnosti, dogodkov in interesov na svojih omrežjih – zagotavljajo sredstva za interakcijo med uporabniki po internetu.

https://sl.wikipedia.org/wiki/Spletno_dru%C5%BEbeno_omre%C5%BEje

SPLET – WWW

Je množica informacij, dokumentov, multimedijskih vsebin ipd., ki je nameščena na ogromnem številu računalnikov, ki so v internetu in povezani med seboj.

ROBOTIZACIJA

Področje informatike, njen cilj je razviti napravo, ki posnema človeško delovanje. Pomeni tudi uvajanje robotov in opremljanje z njimi.

DIGITALIZACIJA

Pretvorba podatkov in informacij v digitalno obliko.

DIGITALNO OKOLJE

Računalniško okolje, ki je le v digitalnih napravah.

OPERACIJSKI SISTEM

Je programska oprema, nujna za delovanje računalnika. Deluje kot vmesnik med uporabnikom in strojno opremo računalnika.

https://sl.wikipedia.org/wiki/Operacijski_sistem

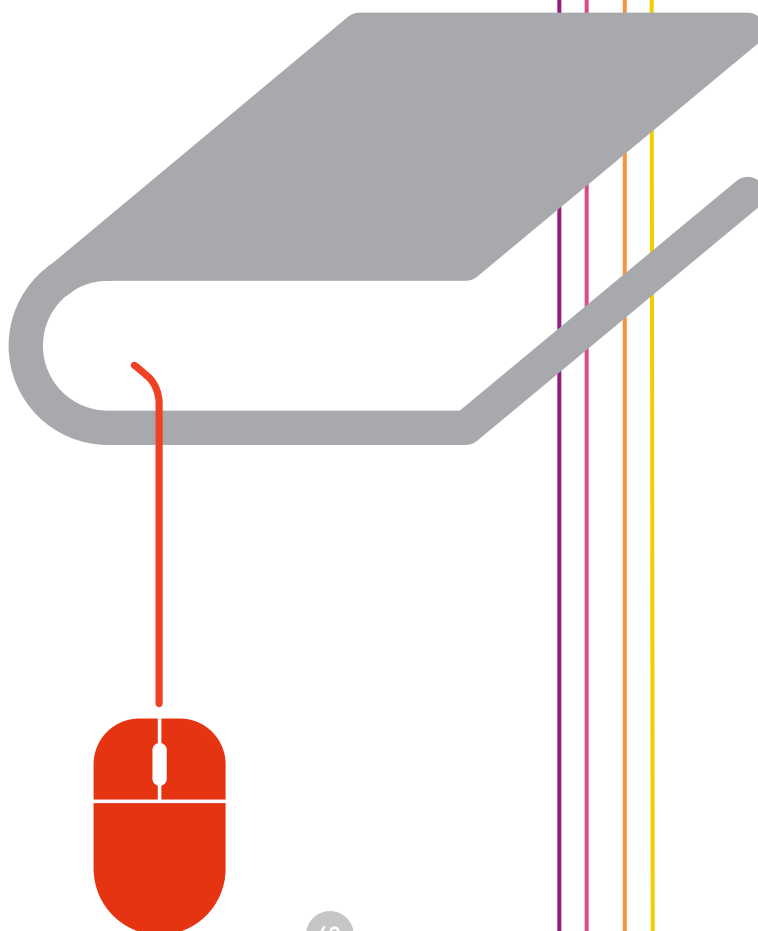
MULTIMEDIJSKE VSEBINE

To so večpredstavnostne vsebine, ki so prikazane s hkratnim predvajanjem besedila, slike, videoposnetka, zvoka.

VARNOST NA SPLETU

Varnost na spletišču oziroma internetna varnost je področje računalništva, ki se ukvarja s stopnjo uporabnikove osebne varnosti, varnostnih tveganj do zasebnih podatkov in premoženja, povezanega z uporabo interneta, ter samozaščite pred računalniškim kriminalom na splošno.

https://sl.wikipedia.org/wiki/Spletna_varnost

Viri in literatura

- Javrh, P. in Kuran, M. (ur.), (2012). Temeljne zmožnosti odraslih. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje (2007). Luxembourg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti.
- Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje (2018). Bruselj: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti.
- Košmelj, B. idr. (2011). Statistični terminološki slovar. Ljubljana: Statistično društvo Slovenije.
- Marentič Požarnik, B. (1999). Evalvacija – kakšna, za koga, čemu?. *Sodobna pedagogika*, Letn. 50, št. 4, str. 20–36.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika – spletna izdaja (2000). Ljubljana: ZRC SAZU. Dostopno na: <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>.
- Spletna stran ACS Vrednotenje in priznavanje neformalnega znanja. Dostopno na: <http://vpnz.acs.si/portal/>.
- Statistični urad Slovenije (2009). Dostopno na: https://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2177.
- Veliki splošni leksikon (2006). Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Wikipedia – prosta enciklopedija. Dostopno na: http://sl.wikipedia.org/wiki/Glavna_stran.
- Center za varnejši internet. Dostopno na: <https://safe.si/nasveti/obnasanje-na-spletu/spletni-in-mobilni-bonton>.
- Preberite.si. Dostopno na: <http://www.preberite.si/storitve-v-oblaku/>

Iz recenzije

Digitalna pismenost³

mag. Radovan Krajnc

Knjižica z naslovom Digitalna pismenost je zagotovo velik prispevek k razvijanju razumevanja pojmov, kot so digitalna pismenost, digitalne kompetence in temeljne zmožnosti odraslih v sodobnem svetu. Zgradba knjižice je sistematična in v uvodu bralcu ponudi metodološki okvir, s katerim so teoretiki načrtovali in vodili proces akcijskega raziskovanja učiteljev in strokovnjakov praktikov. Učitelji ter strokovnjaki so na podlagi svoje prakse ter razprave pripravili nabor temeljnih pojmov in opisnikov za temeljne zmožnosti, ki so jih preskušali v praksi in o njih razpravljali tako med sabo kot tudi z odraslimi udeleženci izobraževanja. Avtorji so se pri svojem delu oprli na strokovno literaturo in evropske dokumente ter pripravili dve preglednici z opisniki, ki koristijo učiteljem in izobraževalcem pri načrtovanju dela z odraslimi, spodbujanju odraslih za analiziranje lastnega znanja, spretnosti in veščin ter motiviranje udeležencev, da razvijejo svoje digitalne kompetence vsaj do optimalne ravni. Preglednici namreč opisujeta zmožnosti na štirih področjih na minimalni ravni ter petih področjih na optimalni ravni. Vsaka preglednica v prvem stolpcu opisuje področje, v drugem stolpcu je zapisan splošni opisnik, v tretjem stolpcu je opisnik podrobneje razložen, zelo uporaben pa je zadnji stolpec, v katerem so navedeni konkretni primeri učiteljev praktikov, s katerimi je neki opisnik postavljen v kontekstualni okvir in s tem bolj približan oziroma razumljen odraslim. Avtorji knjižice so ključna področja digitalne pismenosti razdelili nekoliko drugače, kot je storjeno v okviru digitalnih kompetenc DigComp 2.0 ali 2.1. Razporeditev področij je v tej knjižici celo bolj smiselna, saj v okviru DigComp 2.1 ni področja digitalno okolje, ki pa je nujno potrebno, da lahko posameznik razvija druga področja. Na

optimalni ravni je tudi dodano področje umetna inteligenca in robotizacija, kar v okviru DigComp 2.1 ni eksplicitno omenjeno. Vse to kaže, da so avtorji želeli pripraviti nabor takšnih opisnikov, ki so za odrasle trenutno ključnega pomena, hkrati pa z aktualizacijo področja umetne inteligence in robotike nedvoumno pošiljajo signal, da se moramo kot posamezniki soočiti z vseprisotnostjo modernih tehnologij v naših življenjih in potrebo, da razvijemo kompetence tudi na teh novih področjih.

Poudariti je treba, da digitalna pismenost in raba digitalnih tehnologij nikakor ne pomenita avtomatično tudi pridobivanja računalniškega znanja. Računalniško znanje razumemo kot znanje z naslednjih področij: diskretne strukture, osnove programiranja, algoritmi in zahtevnost, arhitektura in organiziranost računalniških sistemov itn. (vir: ACM). Le z računalniškim znanjem smo lahko kreatorji oziroma snovalci digitalne prihodnosti. Z dobro digitalno pismenostjo smo lahko le uporabniki digitalnih tehnologij, čeprav smo pri tem lahko tudi zelo kreativni. Še vedno pa smo pri uporabi že narejenih naprav in programov (ki so navadno izdelani zunaj Slovenije) samo uporabniki, potrošniki oziroma kupci. Razvite države po svetu spoznavajo, da je za razvoj tehnološko napredne družbe treba izobraževati prebivalce tudi za pridobivanje temeljnega računalniškega znanja. V vsaj petdesetih državah po svetu se računalništvo kot temeljna vsebina (poleg razvijanja digitalne pismenosti) že uvršča v obvezno šolanje. Žal Slovenija za zdaj še ni med temi državami.

V knjižici je zelo uporaben tudi pripomoček za delo z udeleženci. Pripomoček KAJ ZMOREM lahko udeleženci uporabljajo za samovrednotenje zmožnosti, lahko pa ga učitelj še dodatno prilagodi ali nadgradi za posamezno ciljno skupino.

Ker digitalne tehnologije korenito spreminjajo svet, je tale knjižica zelo pomembno orodje za izobraževalce, s pomočjo katere bodo lahko zmanjševali digitalno ločnico med udeleženci izobraževanja in s tem pripomogli k bolj enakopravni in pravičnejši družbi.

³ <https://www.acm.org/education/curricula-recommendations>

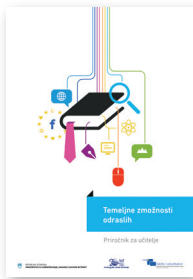
Dostop do gradiva in kompletov

Gradivo in kompleti v podporo razvoja posameznih temeljnih zmožnosti odraslih so nastali v projektih Razvoj pismenosti ter ugotavljanje in priznavanje neformalno pridobljenega znanja od 2011 do 2014 ter Strokovna podpora na področju pridobivanja temeljnih kompetenc 2016–2022 na Andragoškem centru Slovenije. Vse gradivo je prosto dostopno strokovni javnosti in odraslim na spletni strani <https://pismenost.acs.si/>.

Prosto dostopno je:

Strokovno in izobraževalno gradivo:

- priročnik **Temeljne zmožnosti odraslih**

- monografija Spretnosti odraslih

Serija izobraževalnih filmov in zvočnica Na poti do življenjske uspešnosti:

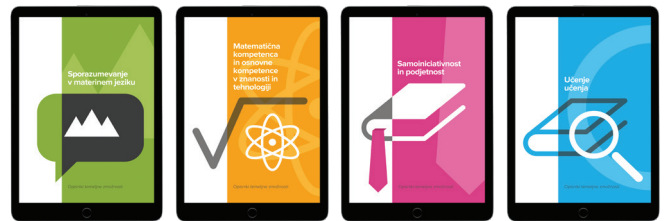
- zvočnica **Samoiniciativnost in podjetnost, vložna knjižica za izobraževalce, priročna knjižica za poslušalce**
- izobraževalni film **Učenje učenja**
- izobraževalni film **Sporazumevanje v maternem jeziku**
- izobraževalni film **Samoiniciativnost in podjetnost**
- izobraževalni film **Digitalna pismenost**
- izobraževalni film **Matematična kompetenca in osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji**

Komplet e-knjižic z opisniki temeljnih zmožnosti

Na poti do življenjske uspešnosti:

- **Priročna knjižica z navodili** za uporabo štirih knjižic za posamezno temeljno zmožnost
- Opisniki temeljne zmožnosti: **Sporazumevanje v maternem jeziku**
- Opisniki temeljne zmožnosti: **Matematična kompetenca in osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji**
- Opisniki temeljne zmožnosti: **Samoiniciativnost in podjetnost**
- Opisniki temeljne zmožnosti: **Učenje učenja**

- Opisniki temeljne zmožnosti: **Digitalna kompetenca**
- Opisniki temeljne zmožnosti: **Sporazumevanje v tujih jezikih**
- E-knjižice uporabljajte, kot bo za vas najprimernejše. Poljubno jih dopolnite, spreminjajte, prav tako si jih z lahko natisnete, saj smo v ta namen knjižice pripravili v formatu A4. Predlagamo, da najprej preberete **Priročno knjižico z navodili za uporabo**, šele nato knjižice za posamezne temeljne zmožnosti, saj boste tako že vnaprej dobili odgovore na nekatera vprašanja, ki se vam bodo pojavljala v zvezi z uporabo opisnikov.

Avtorji bomo hvaležni za vaša mnenja, ocene in morebitna vprašanja!

Stik: Andragoški center Slovenije, Središče za raziskave in razvoj

Zbirka knjižic Opisniki temeljnih zmožnosti

